

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Åren med små barn

- förändringar som sker och föräldrars sätt att
hantera dem

SQ1562, Vetenskapligt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidat, HT 2011
2011-11-29
Författare: Hanna Telhede och Ulrika Ovesson
Handledare: Stig Grundvall

Abstract

Titel: Åren med små barn – förändringar som sker och föräldrars sätt att hantera dem

Författare: Ulrika Ovesson och Hanna Telhede

Nyckelord: *Föräldraskap, Småbarnsåren, Familjelivscykeln, Förändring, Coping*

Uppsatsens syfte var att beskriva och försöka förstå hur det är att bli förälder, hur småbarnsföräldrars vardagsliv och förändringsområden gestaltar sig, samt att försöka förstå de sätt småbarnsföräldrar hanterar dessa. De preciserade delfrågeställningarna löd:

- a.) Hur beskriver föräldrarna vardagslivet och dess förändringar, med avseende på förväntningar, roller inom hem- och yrkesarbete, pengar, tid, vänner och fritid samt ursprungsfamiljen under småbarnsåren?
- b.) Hur hanterar föräldrarna förändringar och hur använder de eventuella copingstrategier?

Genom att få svar på ovanstående ville vi också se hur småbarnsåren påverkar/förändrar föräldern som individ samt föräldrarnas eventuella parförhållande. Vi använde oss av kvalitativ metod för att nå en djupare förståelse för informanternas erfarenheter och upplevelser. Resultatet visade att föräldraskapet medförde förändringar inom alla de teman som vi frågade kring. De största förändringarna visade sig inom temana roller och tid. För att hantera förändringarna använde sig föräldrarna av en mängd olika copingstrategier, där den vanligaste var copingstrategin *socialt stöd*. Att ha nära och stödjande vänner var mycket viktigt för att klara av vardagen och större förändringar. Våra slutsatser är att det är komplicerat att vara förälder idag pga. den kontext som familjen befinner sig i, med konsumtionskrav och tidsbrist som ofta leder till att jämställdheten får stryka på foten. Särskilt komplicerat blir det om man från början haft högt ställda idealbilder på hur livet med småbarn ska vara. Vi har sett att för att hantera denna många gånger pressande tid är det av största vikt att ha en väl fungerande copingförmåga. När socialt stöd saknas och copingförmågan brister är det av största vikt att samhället har resurser att hjälpa föräldrarna så att de kan få nya verktyg att klara av sin situation och få nytt hopp om framtiden.

Innehållsförteckning	Sidnr.
Förord	1
1 Inledning	2
2 Syfte och problemformulering	3
2.1 Problemområde	3
2.2 Syfte	3
2.3 Problemformulering	3
2.4 Preciserade delfrågeställningar	3
2.5 Avgränsningar	3
3 Tidigare forskning	4
3.1 Tillvägagångssätt	4
3.2 Forskning kring föräldrars tidspress	4
3.3 Forskning kring rollkonflikten mellan arbete och familj	5
3.4 Forskning kring copingstrategier kopplat till konflikten mellan arbete och familj	5
3.5 Forskning kring familj och kön	7
3.6 Forskning kring stöd till föräldrar	9
4. Teori och teoretiska begrepp	10
4.1. Beskrivning av Carter & McGoldricks <i>Familjelivscykel</i> med Inriktning på stadiet " <i>Familjer med små barn</i> "	10
4.2 Beskrivning av det systemteoretiska begreppet " <i>förändring av första och andra ordningen</i> "	12
4.3 Beskrivning av Coping	13
4.3.1 Copingförmåga	13
4.3.2 Copingstrategier	13
4.3.3 Copingmetoder	14
4.4 Övergång till Metodkapitel	14
5. Metod och material	15
5.1 Val av metod och ansats	15
5.2 Urvalskriterier	15
5.3 Val av undersökningsinstrument – intervjuguide	16
5.4 Bearbetning av material och analysmetod	17
5.5 Etik och dilemman	19
5.6 Förförståelse	20
5.7 Validitet och reliabilitet	20
5.7.1 Validitet	20
5.7.2 Reliabilitet	21
5.7.3 Generaliserbarhet	21
5.8 Övergång till Resultat och analyskapitel	21
6. Resultat och analys	22
6.1 Förväntningar på att bli förälder	22
6.1.1 Resultat	22
6.1.2 Delanalys	23

6.2	Roller inom hem- och yrkesarbete	23
	6.2.1 Resultat	23
	6.2.2 Delanalys	25
6.3	Pengar	26
	6.3.1 Resultat	26
	6.3.2 Delanalys	27
6.4	Tid	27
	6.4.1 Resultat	27
	6.4.2 Delanalys	29
6.5	Vänner och fritidsintresse	29
	6.5.1 Resultat	29
	6.5.2 Delanalys	31
6.6	Ursprungsfamiljen	31
	6.6.1 Resultat	31
	6.6.2 Delanalys	32
6.7	Stora förändringar	32
	6.7.1 Resultat	32
	6.7.2 Delanalys	34
7. Diskussion		35
8. Slutdiskussion		41
	8.1 Slutsatser och tankegångar	41
	8.2 Vidare forskning	42
	8.3 Avslut	42
	8.4 Dikt – <i>Ett nyfött barn</i>	43
Källförteckning		
Bilagor		
	Bilaga 1 – Informationsbrev	
	Bilaga 2 – Samtyckesblankett	
	Bilaga 3 – Intervjuguide	

Förord

Denna forskningsstudie tillägnar vi våra fantastiska män, som har stöttat oss i medgång och i motgång. Tack, ni är underbara! Tack också till våra härliga barn som har stått ut med sina mammor trots våra dagar av frånvaro i sinnet. Vi vill även tacka vår handledare Stig Grundvall för hans konstruktiva kritik och kloka funderingar. Vi vill också tacka alla våra informanter, för att ni delade med er av era upplevelser. Utan er hade det inte blivit någon uppsats!

Slutligen stort tack till oss själva för, trots press och hårt arbete, en rolig tid med många skratt tillsammans!

1 Inledning

Sverige 2010: 102 494 par gifter sig. 46 806 par skiljer sig (SCB, 2011). Alltså i princip närmre hälften av alla som gifter sig i Sverige kommer också att någon gång skilja sig. Det finns vissa faser i en familjs livscykel som är mer utsatta för yttre och inre stress och kan innebära en stor press på ett förhållande. Tiden med småbarn är en av dessa. Det är då viktigt att se till den kontext som småbarnsfamiljer befinner sig i, med allt vad det innebär av konsumtionshets och tidsbrist. Det är också viktigt att se till de ideal som finns i samhället då föräldrarna många gånger är beroende av dessa i utformandet av det egna föräldraskapet och partnerskapet.

De flesta av oss har antingen någon i vår närhet som har barn eller kanske har man barn själv. Garanterat har vi alla en erfarenhet av att *vara* barn och att vara del av en familj, hur den än ser ut. Vi har kunskap om hur familjen hanterade svårigheter och vad som hände med familjen i den processen. Men vad är det då som gör att vissa familjer verkar klara förändringar bättre än andra? Finns det några speciella sätt att hantera svårigheter som har en stärkande effekt på familjen? Vi själva, som båda befinner oss mitt i småbarnsfasen, tycker att det har varit mycket spännande att få höra våra informanternas berättelser. Berättelser som beskriver svåra tider och kämpande, men även stor glädje och kärleksförklaringar till barn och partners. Vi anser att det är en viktig uppgift att lyfta fram denna period i människors liv eftersom det är en tid som helt kan vända upp och ned på tillvaron och forma om dem som individer. Många gånger helt frivilligt och allt för kärleken. Vilken annan period i livet har den makten över människors liv?

2 Syfte och problemformulering

2.1 Problemområde

I dagens samhälle är det stort fokus på föräldraskapet och familjen. Det finns en uppsjö av böcker och människor i media som mer än gärna berättar hur vi ska uppfostra våra barn och hantera våra parförhållanden. Det finns emellertid även en hel del familjeforskning som belyser såväl svårigheter som glädjeämnen inom familjen. Vår önskan är att kunna tillföra forskning just kring småbarnsårens (vår definition: 0-10 år) omtumlande tid som kan medföra en stor livsomställning för de vuxna i en familj. Genom att belysa småbarnsårens inverkan på individerna i en familj och på individernas hanterande av vardagsliv och förändringar, vill vi öka professionella aktörers förståelse av människors handlande och beteende.

2.2 Syfte

Att beskriva och försöka förstå hur det är att bli förälder, hur småbarnsföräldrars vardagsliv och förändringsområden gestaltar sig, samt att försöka förstå de sätt småbarnsföräldrar hanterar dessa.

2.3 Problemformulering

Hur påverkar och förändrar småbarnsåren, föräldern som individ och föräldrarnas eventuella parförhållande?

2.4 Frågeställningar

- c.) Hur beskriver föräldrarna vardagslivet och dess förändringar, med avseende på förväntningar, roller inom hem- och yrkesarbete, pengar, tid, vänner och fritid samt ursprungsfamiljen under småbarnsåren?
- d.) Hur hanterar föräldrarna förändringar och hur använder de eventuella copingstrategier?

2.5 Avgränsningar

Vår utgångspunkt är i Carter och McGoldricks Familjelivscykel (1999) som beskriver de olika stadierna i en familjs livscykel och vilka förändringar för familjen som de ofta innebär. Vi har riktat in oss på fasen som handlar om småbarnstiden, nämligen "Familjer med små barn" (Carter & McGoldrick, 1999). Vi återkommer i teorikapitlet med en närmare beskrivning av denna teori. Vi försöker inte att göra en generell undersökning gällande föräldraskap där det är viktigt att alla typer av alla slags föräldraskap ingår som t ex kärnfamiljer, fosterfamiljer, nätverksfamiljer, samkönade par, ensamstående, regnbågsfamiljer och så vidare. Vi har inte heller haft intentionen att leta efter individer utifrån kriterier såsom etnicitet, klass, sexuell orientering, genus med mera. Istället har vi valt att fokusera på de föräldrar som passar in på vårt målinriktade urval (se under Metodkapitel) och som har varit villiga att medverka i studien. Vi är dock fullt medvetna om att småbarnsfamiljer i Sverige ser ut på många olika sätt.

3 Tidigare forskning

3.1 Tillvägagångssätt

För att finna relevant forskning inom området har vi letat i Göteborgs Universitets databaser inom det samhällsvetenskapliga ämnesområdet med inriktning på *sociologi och socialt arbete* samt med inriktning på *pedagogik och psykologi*. Vi använde oss av Social Services Abstracts (CSA) (ProQuest XML) samt Proquest Social Science (Proquest XML). De sökord som användes var: *Family, life, cycle work, home, coping* och *strategies*. Härigenom hittade vi följande studier: *Coping among Dual-Career Men and Women across the Family Life Cycle* (1990) av författarna Maureen H. Schnittger och Gloria W. Bird, *Strategies for Coping With Work–Family Conflict: The Distinctive Relationships of Gender Role Ideology* (2007) av författarna Anit Somech och Anat Drach-Zahavy samt studien *Role strain among working parents: implications for workplace and community* (2001) av Andrew, E Scharlach. Dessa studier fokuserar på konflikten mellan arbete och familj och två av dem tar även upp copingstrategier för att hantera denna konflikt. Givetvis provade vi även en mängd andra sökord för att finna ytterligare tidigare forskning men tyvärr gav det inte det resultat vi ville ha.

Även om de utländska studierna var funktionella och stämde in på forskningsområdet ansåg vi inte att deras forskning gick att koppla till svenska förhållanden på alla plan, då samhällsstrukturen ser olika ut. Därmed var vi också angelägna att finna svenska studier och var därför glada att vi fann Margareta Bäck-Wiklund och Birgitta Bergstens forskningsstudie; *Det moderna föräldraskapet - en studie om familj och kön i förändring* (1997). Denna forskning visade sig vara mycket relevant för oss och är därför lite av en ryggrad i vår studie.

Då vi även var intresserade av att hitta forskning kring föräldrars upplevelse av tid och tidsbrist sökte vi på Google scholar och fann efter en del sökande forskningsrapporten: *Om föräldrars tidspress- orsaker och förändringsmöjligheter- en analys baserad på Statistiska centralbyråns tidsdata* (2007) av författaren Jörgen Larsson. För att finna tidigare forskning angående stöd till föräldrar sökte vi på Google och fann då rapporten; *Föräldrastöd i Sverige idag – när, var och hur?* Av författaren Anna Sarkadi m fl (2007). Bägge dessa studier ansåg vi var relevanta utifrån vårt syfte och material.

3.2 Forskning kring föräldrars tidspress.

I rapporten *Om föräldrars tidspress- orsaker och förändringsmöjligheter* (2007) beskriver Jörgen Larsson målande småbarnsföräldrars tidspress, och deras upplevelser av att tiden inte räcker till. I studien framkommer det att tidspressen på föräldrar har ökat markant de senaste decennierna. En anledning till detta, kan enligt Larsson, vara att arbetstiden förlängts samtidigt som människors konsumtion har ökat drastiskt. På trettio år har den totala arbetstiden för mammor och pappor med små barn ökat med ungefär tio timmar i veckan.

Resultaten visar att de föräldrar som upplever störst tidspress är de som har lång arbets- eller pendlingstid, eller en kombination av dessa. Tidspress upplever även de som har höga prestationskrav på sig, t ex de som innehar högkvalificerade yrken. Det finns en skillnad i upplevelse av tidspress mellan kvinnor och män när

det gäller ålder på barnen. Män upplever främst tidspress av att ha yngre barn medan kvinnor upplever tidspress även av att ha äldre barn. En annan skillnad handlar om antalet barn. Kvinnor upplever tidspress när de har ett barn medan män främst upplever tidspress om de har fler än ett barn. Att vara ensamstående är ytterligare en faktor som påverkar upplevelsen av tidspress, även om denna är mindre för dem som har hand om barnen varannan vecka. Något som medför tidspress, särskilt för mammor, är att ha en partner som arbetar övertid. Något som däremot medför lägre tidspress är tillräckligt med sömn och motion. Andra faktorer som, enligt Larsson, skulle kunna minska tidspressen, är en jämlikare uppdelning mellan föräldrarnas tid med barnen, utan att den frigjorda tiden läggs på mer förvärvsarbete. Något annat som Larsson slår ett slag för är att lägga mer pengar på tjänster istället för på varukonsumtion och ägande. Detta då ägande innebär mycket tid i form av införskaffande av ägodelar, reparationer osv. En minskning av antalet övertidstimmar är ytterligare något som skulle kunna minska tidspressen och som även skulle öka jämställdheten, då det i högre utsträckning är pappor som jobbar över och inte mammor. Detta skulle medföra att fler pappor skulle ta större ansvar för hem och barn. Att minska den ordinarie arbetstiden genom att ta ut föräldradedighet är något som en del föräldrar (främst mammor) gör och som minskar tidspressen.

3.3 Forskning kring rollkonflikten mellan arbete och familj

I Scharlachs studie (2001) *Role strain among working parents: implications for workplace and community*, som är en undersökning gjord i USA, undersöks den rollkonflikt som småbarnsföräldrar kan erfara mellan arbete och familj. Resultatet visade att risken för rollkonflikt är större om man är kvinna än om man är man. Föräldrar som hade barn under sex år upplevde också en större rollkonflikt. Andra faktorer som inverkar på upplevelsen av rollkonflikt var om man hade ett krävande arbete med långa arbetsdagar. Dessa föräldrar hade många gånger svårigheter med att varva ned i hemmet och känna sig närvarande.

Något som kunde minska rollkonflikten var att ha stödjande arbetskamrater och goda arbetsförhållanden. Detta gällde dock inte för de föräldrarna med väldigt höga arbetsprestationskrav eller de med barn under sex år, för dem gjorde det ingen skillnad. En tolkning som Scharlach har är att påfrestningen med att ha småbarn är så pass stor att det inte räcker med socialt stöd på arbetet för att få effekt på den upplevda rollkonflikten.

Det som däremot hade en effekt på de föräldrar som hade barn under sex år var om föräldrarna ansåg att deras barn hade en god barnomsorg. Dessa upplevde mindre rollkonflikt än de som upplevde att deras barn hade mer bristfällig barnomsorg. De som var nöjda med barnomsorgen upplevde sig vara tillräckligt bra som föräldrar, de var mer nöjda med både sitt familjeliv och sitt liv i stort. Därmed upplevde de också mindre stress.

3.4 Forskning kring copingstrategier kopplat till konflikten mellan arbete och familj

Maureen H. Schnittgers och Gloria W. Birds studie *Coping among Dual-Career Men and Women across the Family Life Cycle* från 1990, som även denna är utförd i USA, syftar till att fördjupa förståelsen av coping i familjer där båda

föräldrarna yrkesarbetar. Forskarna har bland annat tittat på om det finns skillnader mellan hur yrkesarbetande kvinnor och män hanterar det många gånger stressfulla yrkes- och familjelivet.

Copingstrategier som forskarna kom fram till att föräldrarna använde sig av:

- ❖ Kognitiv rekonstruering (se fördelarna av föräldraskapet istället för att se nackdelarna)
- ❖ Delegering av sysslor
- ❖ Begränsning av fritidsaktiviteter
- ❖ Låta karriären komma i andra hand
- ❖ Kategorisera, placera i olika fack (t ex dela upp yrkesroll och föräldraroll)
- ❖ Undvikande av ansvar (skjuta upp, åsidosätta sysslor i hemmet)
- ❖ Användning av socialt stöd

Studien visar att en av de mest effektiva copingstrategierna var *delegering av ansvarsuppgifter*, såsom hushållsuppgifter och barnomsorg. Denna copingstrategi var den vanligaste bland både män och kvinnor, dock användes den oftare av kvinnor. Forskarna drog därmed slutsatsen att det fortfarande var kvinnor som innehade det största ansvaret för barn och hushåll. En annan strategi som kvinnorna också använde sig oftare av var *socialt stöd*. Socialt stöd handlar både om att förlita sig på familjemedlemmar, men också om att t ex knyta vänskapsband med andra yrkesarbetande par. Användande av *kognitiv rekonstruering* handlar om förändring av attityder och förväntningar av roller. Detta är en strategi som användes frekvent av både män och kvinnor, dock även denna något oftare av kvinnor. Kvinnor med barn använde sig t ex av kognitiv rekonstruering då de fick negativa kommentarer kring sitt val att heltidsarbeta. De omtolkade då situationen och fokuserade på de positiva delarna i balansen mellan att vara förälder och yrkesarbetande kvinna. Kvinnor använde sig också i större utsträckning av copingstrategin *begränsning av fritidsaktiviteter* än män. En anledning till detta, tror forskarna, är att kvinnorna upplevde en större rollkonflikt än männen. Det är mer socialt accepterat för kvinnor att minska tiden gällande fritidsintressen än att minska tiden med barnen eller med sin partner. Männen använde sig oftare av bland annat *undvikande av ansvar* samt *kategorisering*. Dock var kvinnorna nästan lika flitiga användare av copingstrategin *undvikande av ansvar*.

En annan studie som också visar på copingstrategier när det gäller att hantera konflikten mellan arbete och familj är Anit Somechs och Anat Drach-Zahavys studie *Strategies for Coping With Work–Family Conflict: The Distinctive Relationships of Gender Role Ideology* (2007), som är baserad på en undersökning gjord i Israel. Ett av studiens syften var att finna olika copingstrategier som heltidsarbetande föräldrar använder sig av för att kunna hantera de differentierade kraven inom yrkesarbete och familj. Det resulterade i åtta stycken copingstrategier som människor använder sig av för att minska konflikten mellan arbete och familj.

De åtta copingstrategierna som forskarna kom fram till var:

1. Good enough at home. En strategi som innebär att det är okej att allt inte är perfekt i hemmet.

2. Super at home. En strategi som inbegriper perfektionism och fullt ansvar för hemmet.
3. Delegation at home. En strategi som innebär delegering av uppgifter i hemmet till andra personer i familjen och i nätverket.
4. Priorities at home. En strategi som innebär prioritering av uppgifter i hemmet. Den yrkesarbetande föräldern utför de uppgifter som är högt prioriterade och väljer bort andra. Handlar om att ändra perspektiv på tillvaron.
5. Good enough at work. En strategi som innebär en sänkning av presterande på arbetet till att innefatta det som måste göras och ingenting utöver, för att hinna med familjen.
6. Super at work. En strategi som inbegriper perfektionism på arbetet. Uppgifter delegeras inte till andra och de utförs så väl de kan.
7. Delegation at work. En strategi som medför att en del uppgifter delegeras till andra på arbetet.
8. Priorities at work. En strategi där de uppgifter som har högst prioritet utförs, medan andra väljs bort.

Resultaten visade också att en specifik copingstrategis effekt dels beror på den enskilda personen, dels på den enskilda situationen och för att den ska bli effektiv bör den även överrensstämma med den könsideologi som föräldrarna har. Kvinnor som hade en traditionell syn på moderskap kunde till exempel använda sig av *good enough at work*, *delegation at work*, eller *priorities at work*, då det medförde att de kunde möta förväntningarna på sig själva och hålla en hög standard i hemmet. När de istället använde sig av *delegation at home* och *good enough at home*, och därmed gick emot förväntningarna på sig själva, upplevde de en större konflikt mellan arbete och familj och en större stress. Kvinnor som hade en otraditionell syn på föräldraskap hanterade konflikten mellan arbete och familj bäst genom att använda sig av copingstrategierna *delegation at home* och copingstrategin *being super at work*. *Being super at work* var också den strategi som män med en traditionell syn på föräldraskap använde sig av. Män med en otraditionell syn på föräldraskap minskade istället konflikten mellan arbete och familj genom att ta en aktiv roll i hemmet.

3.5 Forskning kring familj och kön

I Bäck-Wiklunds och Bergstens (1997) studie *Det moderna föräldraskapet – en studie av familj och kön i förändring* fokuserar de på män och kvinnors sätt att tala om sin familj, dvs familjediskursen. Forskarna har tittat på hur småbarnsföräldrar förhandlar fram sina identiteter och hur mammorna och papporna säger att de delar på arbete och ansvar.

Ett begrepp som är högst centralt i studien är *livsplan*. En livsplan är något som ger människor mening och mål i livet, och familjen är för de flesta människor livsplanens mittpunkt. I familjen möts de individuella livsplanerna, där omformas och utformas vardagslivet, dess handlingsutrymmen och ansvarsområden samt de upplevelser och bilder som individerna har av sig själva. Alla intervjupersonerna som ingick i studien uppgav att familjen, och särskilt barnen var navet i deras individuella livsplaner. De var mittpunkten för föräldrarnas meningsskapande, både den gemensamma och den individuella. Barnen knöt samman föräldrarna med varandra, vilket innebar ett ökat behov av gemensamma grundvalar. Föräldrarnas ansvar utökades till att inte bara gälla dem själva längre, utan de

måste i första hand se till barnets bästa vid utformning av sin livsplan. Livsplanen på det diskursiva planet var därmed relativt könsneutral.

Något man tittade på i studien var hur familjerna delade upp ansvarsområden som t ex lönearbete och hushållsarbete. Där visade resultatet i stort, att männen upplevde att de hade ett större ekonomiskt ansvar och att kvinnorna upplevde att de hade ett större ansvar för det oavlönade arbetet i hemmet. Många män hade dock en önskan om mer tid med sina barn. Det visade sig alltså att på den konkreta planet var familjelivet inte så könsneutralt som familjerna först uppgett.

Något som både män och kvinnor upplevde var tidsbrist, vilket många gånger medförde stor trötthet. Det var i mångt och mycket detta som karaktäriserade det moderna familjelivet och inte kärlek och balans. Ett annat område som stod ut i studien var känslan av en frånvarande gemenskap. Forskarna menar på att det är individualiteten i formandet av livsplanen som är orsak till detta. Det kan finnas svårigheter med att ge rum åt både individualitet och gemenskap i dagens samhälle.

Resultatet visade att småbarnsåren för med sig ett särskilt sätt att leva, där barnens utveckling och välmående är det centrala. Männen och kvinnorna skapade sig olika hanteringssätt för att få livet att funka. Den idealiserade och romantiskt traditionella bilden av familjen krockade här med bilden av den jämställda familjen där ansvar över hem, barn och yrkesarbete delas rakt av, och en ambivalens uppstod. I denna ambivalens skapades dock något nytt, något som gav familjebegreppet en ny betydelse.

Uppfostran av barnen upplevde intervjupersonerna som det jobbigaste. Rollerna var uppdelade, kvinnorna var oftare pedagogiska och vårdande medan männen hade mer av en kompis – eller ledarfunktion. Detta kunde ibland skapa slitningar och diskussioner mellan föräldrarna.

Den största skillnaden mellan könen i studien var huruvida föräldrarna hade dåligt samvete eller inte. Mammorna hade i betydligt högre grad än papporna dåligt samvete. Tolkningen som gjordes var att den ideala bilden av modern inte stämde in med den bild mammorna hade på sig själva. Trots stora uppoffringar kunde många kvinnor uppleva att de inte gjorde tillräckligt. Forskarna menar också på att kvinnorna såg barnen som det viktigaste ”görbarhetsprojektet” i sitt liv medan männen såg barnen som ett ”görbarhetsprojekt” jämförbart med mycket annat i livet. Kvinnornas dåliga samvete rörde också konflikten mellan arbete och familj. De skuldbelade sig själva och såg det som ett personligt problem att de inte kunde få ihop de båda bitarna. Männen upplevde inte i samma utsträckning att det fanns en konflikt mellan arbete och familj även om de kunde uppleva att det fanns motsättningar mellan de båda delarna. Till skillnad från kvinnorna tog inte männen det personligt på samma sätt, utan fokuserade på att problemen låg i yttre sakförhållanden.

Anledningen till att det var kvinnorna som till största del gjorde det oavlönade arbetet, menade informanterna, berodde på ekonomiska faktorer. Att det förhåll sig på det viset innebar också att kvinnan hade den största kontrollen över familjen som helhet. De flesta männen hade inte tagit del av föräldraledigheten,

med allt vad det innebär av omsorgsansvar. Att ekonomin stod i vägen var dock endast en av orsakerna, en annan var kvinnornas egen önskan om att få vara hemma med barnen. Endast några få män kunde tänka sig att ta sig an det oavlönade hemarbetet istället för lönearbetet. Ingen kvinna kunde tänka sig att i mycket högre utsträckning lämna över ansvaret på familj och barn på mannen de första åren i barnens liv. Forskarna tolkar detta resultat som att många familjer upplever den sneda fördelningen som mest rationell, då traditionell kunskap genererats från en generation till en annan, samtidigt som kvinnors löner generellt fortfarande är lägre än mäns.

När det kommer till mäns och kvinnors tankar om tid visade det sig att det fanns stora skillnader, vilket kunde ge uppkomst till konflikter. Kvinnorna främst tänkte att deras tid tillhör andra, på det sättet att den ska läggas på att tillfredsställa familjemedlemmarnas olika behov utan att någons behov ska sättas före någon annans. Männerna tänkte i högre utsträckning att deras tid är deras egen och att de själva kan bestämma över den, genom att göra prioriteringar av olika uppgifter. Därmed upplevde de tidspress på olika sätt. Kvinnor upplevde tidspress när de behov som behövde tillfredsställas, på en och samma gång, var för många. Män upplevde istället tidspress när deras tid tog slut. Då kvinnorna såg till behov och männen till uppgifter som behövde göras blev det lätt konflikter. Behoven tog aldrig slut till skillnad från uppgifterna som lättare kunde bockas av.

3.6 Forskning kring stöd till föräldrar

Genom att ta del av rapporten *Föräldrastöd i Sverige idag – när, var och hur?* Av Sarkadi et al. (2007), har vi funnit stöd till en del av de resultat vi kommit fram till i vår studie. Det framkom att föräldrar efterfrågade en större valfrihet när det gällde föräldraledigheten. På grund av ekonomiska svårigheter upplevde många föräldrar att valfriheten inte var så stor som de önskade att den hade varit. Med större ekonomiska medel ifrån staten hade fler föräldrar kunnat gå ned i arbetstid och/eller vara hemma mer med barnen även efter barnets första år.

Sarkadi et al. tog också upp vikten av ett stödjande informellt nätverk, som visade sig vara mycket betydelsefullt för många föräldrar. Samtidigt var det många föräldrar som upplevde att de inte fick det önskade stödet trots att de hade ett nätverk som fanns i deras närhet. Detta på grund av tidsbrist hos individerna som ingick i nätverket. Något som de flesta föräldrar ansåg som mycket givande var att ha andra föräldrar att prata med, andra föräldrar med liknande problem och tankar.

4 Teori och teoretiska begrepp

Vi utgår ifrån Carter och McGoldricks *Familjelivscykel* med inriktning på stadiet ”*Familjer med små barn*”. *Coping* använder vi oss av som ett teoretiskt begrepp för att beskriva individernas sätt att hantera vardag och förändring under småbarnsåren. En tredje teoretisk infallsvinkel som vi tar med oss in i studien är Watzlawicks systemteoretiska förändringsbegrepp; *Förändring av första ordningen* och *förändring av andra ordningen*. Med hjälp av detta teoretiska begrepp belyser vi skillnad i förändring.

4.1 Beskrivning av Carter & McGoldricks *Familjelivscykel* med inriktning på stadiet ”*Familjer med små barn*”

De amerikanska familjeterapeuterna Betty Carter och Monica McGoldrick (1999) framställer familjen som bestående av individer som delar historia och framtid och gestaltar familjens känslsystem i tre eller fler generationer. Relationer med syskon, familj och andra familjemedlemmar förändras under familjens väg genom familjelivscykeln och beroende var i familjens livscykel familjen befinner sig är det också vissa övergångsprocesser och förändringsområden som blir mer aktuella. Familjelivscykel består av sex olika stadier med specifika förändringar som krävs för att fortsätta utvecklas som familj och individ (Se tabell 1.1).

Carter och McGoldricks modell riktar sig framförallt till befolkningen i USA, men mycket kan i stor utsträckning appliceras på svenska förhållanden. I sin bok *The Expanded Family Life Cycle* från 1999 beskriver de hur förändringar i mönstret på familjens livscykel har förändrats dramatiskt de senaste årtiondena. Den ökade livslängden, den höga skilsmässostatistiken, ökningen av ensamstående mammor, ogifta par, ensamstående som adopterar, den större synligheten av homosexuella par och familjer samt kvinnans förändrade roll i samhället är några av förändringarna. Detta är givetvis något som måste tas i beaktelse vid användning av denna teori, men vi har, med tanke på familjesammansättning och förhållanden, arbetat utifrån de premisser som våra intervjupersoner har levt i under den period av deras liv som är av värde för vår studie.

Vi har ämnat dyka djupare in i det stadium i familjens livscykel som Carter och McGoldrick hanterar i kapitlet som heter ”*Becoming parents – the family with young children*” (fritt översatt: Att bli förälder- familjen med små barn). Carter (som är författaren till just detta kapitel i deras bok) belyser de romantiska fantasierna kring tiden med första barnet och småbarn, som är vanlig bland föräldrar och samhället i stort. Dessa rosenskimrande förväntningar kan göra att föräldrarna får en chock när det inte blir som de förväntar sig. Carter tar även upp roller och den utvidgade familjen. Inte bara föräldrarna får nya roller vid första barnets födelse, utan det skapas även nya far och morföräldrar. Olösta familjeangelägenheter och mönster kan vara bra att ta upp så tidigt som möjligt för att inte dessa ska ärvas i generationer. Det är alltså inte bara i den nya lilla familjen som det ska göras plats för barn utan även i den utvidgade ursprungsfamiljen. Carter diskuterar specifika företeelser som kan bli problematiska i detta stadium i familjens livscykel: *Den arbetande familjens dilemma* – att jonglera arbete, hushåll och barn. Carter menar att det ofta blir kvinnan som arbetar tvåskift, först på arbetet och sedan i hemmet. Även ekonomiska svårigheter att gå ner i arbetstid förvärrar möjligheten för föräldrar att

spendera mer tid med sina barn. *Obalans i roller* – Carter beskriver hur tidigare jämlika medelklasspar som har fått barn/lever i småbarnsperioden, förändrar sina roller och går tillbaka i det traditionella sättet att fördela uppgifter rörande barn och hushåll. Carter tror att det som krävs för att skapa jämlikhet inom hemmet är att kvinnorna har höga löner. *Pengar* – som ofta är anledning till motsättningar i familjen. *Tid* – tid för barnen, för sig själv och förhållandet

Tabell 1.1 The Stages of the Family Life Cycle

FAMILY LIFE CYCLE STAGE	EMOTIONAL PROCESS OF TRANSITION; KEY PRINCIPLES	SECOND-ORDER CHANGES IN FAMILY STATUS REQUIRED TO PROCEED DEVELOPMENTALLY
Leaving home: single young adults	Accepting emotional and financial responsibility for self	a. Differentiation of self in relation to family of origin b. Development of intimate peer relationships c. Establishment of self in respect to work and financial independence
The joining of families through marriage: the new couple	Commitment to new system	a. Formation of marital system b. Realignment of relationships with extended families and friends to include spouse
<i>Families with young children</i>	<i>Accepting new members into the system</i>	<i>a. Adjusting marital system to make space for children b. Joining in child rearing, financial and household tasks c. Realignment of relationships with extended family to include parenting and grandparenting roles</i>
Families with adolescents	Increasing flexibility of family boundaries to permit children's independence and grandparents' frailties	a. Shifting of parent/ child relationships to permit adolescent to move into and out of system b. Refocus on midlife marital and career issues c. Beginning shift toward caring for older generation
Launching children and moving on	Accepting a multitude of exits from and entries into the family system	a. Renegotiation of marital system as a dyad b. Development of adult-to-adult relationships between grown children and their parents c. Realignment of relationships to include in-laws and grandchildren d. Dealing with disabilities and death of parents (grandparents)
Families in later life	Accepting the shifting generational roles	a. Maintaining own and/or couple functioning and interests in face of physiological decline: exploration of new familial and social role options b. Support for more central role of middle generation c. Making room in the system for the wisdom and experience of the elderly, supporting the older generation without overfunctioning for them d. Dealing with loss of spouse, siblings, and other peers and preparation for death

4.2. Beskrivning av det systemteoretiska begreppet ”förändring av första och andra ordningen”

Eftersom begreppet vi har valt härrör från ett systemperspektiv ska vi lite kort beskriva vad systemteori innebär. Vi lånar Runfors och Wrangsjös (1984) definition av mänskliga system eftersom familj är ett av flera mänskliga system, som vi möter dagligen, såsom grupper av studenter i en skola, arbetsgrupper och samhällen. Definitionen lyder sålunda ”ett antal människor har *relationer* till varandra *under en tid* på ett sätt som gör att *ömsesidiga lojaliteter, beroende och funktionsuppdelning* uppstår” (Runfors & Wrangsjö, 1984, s. 26). Människor i dessa system upplever att de hör ihop och människor utanför systemet som betraktar dem tycker även de att människorna i systemet hör ihop. Familjen består av flera olika delsystem, där individen (den enskilde), dyaden (om två individer i ett system samspelar över tid, blir de ett litet eget system), triaden (tre personer som samverkar över en längre tid) och det organiserade delsystemet som binds samman på grund av kön, ålder, intresse etcetera. Triader kan vara av stort intresse för att titta på konflikter inom familjen, vilket inte innebär att en triad inte kan vara helt befriad från problem. Runfors och Wrangsjös (1984) tar upp fem typiska exempel på triader: När * två familjemedlemmar enar sig i omsorg om den tredje * två familjemedlemmar förenar sig mot den tredje * två familjemedlemmar tävlar om den tredjes gunst, två familjemedlemmar är i tvist över den tredjes beteende * två familjemedlemmar är så starkt involverade i varandra att den tredje blir utanför (Runfors och Wrangsjö, 1984). Carter & McGoldrick beskriver vikten av att de organiserade delsystemen som är könsbundna fungerar och interagerar väl då detta kan vara väsentlig för hur väl en familj genomför de olika faserna i familjelivscykeln (Carter & McGoldrick, 1980).

”Ett system är en helhet sammansatt av skilda och för helheten likvärdiga delar eller element som står i ett ömsesidigt beroendeförhållande till varandra. Genom det ömsesidiga beroendet kan inte någon del av systemet påverkas utan att alla andra delar av systemet påverkas” (Runfors & Wrangsjö, 1984, s. 40). Genom familjens livscykel är förändringar nödvändiga, både för att gå vidare i cykeln men också för att bevara systemet. Samtidigt som individen utvecklas måste familjen hantera förändringar i varje fas av familjelivscykeln eller finns risken att systemet blir dysfunktionellt och kan till och med avstanna att fungera (Runfors & Wrangsjö, 1984).

Begreppet ”förändring av första och andra ordningen” lanserades av Watzlawick, Weakland och Fisch redan 1974 och har blivit en välkänt term inom familjeterapeutiska sammanhang. *Förändring av första ordningen* är förändring inom systemet, men systemet bevaras intakt. Den kända strukturen i systemet vidmakthålls genom små anpassningar och förändringar, men inget fundamentalt. Detta sker ofta i alla system. Som exempel resonerar sig föräldrar fram till uppdelningen av blöjbyten, läggdagsrutiner med mera. Genom att omgivningen är stabil och inga stora förändringar sker inom systemet är det ofta som att förändring av första ordningen är en tillfredställande omställning (Schjodt och Egeland 1994). *Förändringar av andra ordningen* är en förändring som påverkar hela systemet. Watzlawick et al. menar att dessa förändringar sker i vår vardag, och kan ofta inifrån systemet självt (i vårt fall familjen) verka ske överraskande, plötslig och ologiskt. Men detta är på grund av att förändring av andra ordningen

kommer utifrån systemet och handlar om ändring av de förutsättningar som gäller för systemet som helhet (Watzlawick et al. 1974). Detta begrepp betyder från början en förändring av sättet att förändra sig på och innebär en större förändring. I familjens livscykel kommer det att uppkomma nya omständigheter som systemet (familjen) inte klarar av att hantera med gällande strukturer. Som exempel kan det handla om arbetslöshet inom familjen, övergången från par till föräldrar och barn som flyttar hemifrån. Då krävs förändringar av andra ordningen. Schjodt och Egeland (1994) menar att många kriser i familjen kan vara positivt på så vis att det tvingar fram en nödvändig förändring för att återigen stabilisera systemet.

4.3 Beskrivning av Coping

Brattberg (2008) beskriver *coping* som människans sätt att kunna hantera psykologiskt stressande situationer och händelser. Coping innefattar allt det som människan gör för att hantera inre och yttre krav samt de konflikter som finns däremellan. Det handlar lika mycket om en påverkan av yttre händelser som en påverkan av den egna inre tolkningen av det som sker. Människans hanterande av livshändelser är inte statiskt och stabilt utan något som förändras genom hela livet (Brattberg 2008).

4.3.1 Copingförmåga

Copingförmåga handlar, enligt Brattberg (2008), om att kunna hantera påfrestande situationer och psykologisk stress. Basen till människans copingförmåga läggs redan under de första åren i livet. Betydelsefulla erfarenheter omvandlas till redskap som längre fram under livsloppet används för att hantera påfrestande händelser. Utan redskap blir komplicerade situationer mycket svårhanterliga och kan resultera i känslor av hjälplöshet, otillräcklighet och nedvärdering. Människor med dålig copingförmåga har svårt att hantera stress och stress har i sin tur en negativ påverkan på copingförmågan. Det blir lätt en ond cirkel. Människor med god copingförmåga har en gedigen mängd olika redskap att välja mellan, vilket också innebär att de oftast har en väl utvecklad förmåga att lösa problem. Därmed har de en stor chans att gå stärkta ur kriser och svåra situationer, med en copingförmåga som utvecklats till att bli än mer effektiv.

4.3.2 Copingstrategier

Inom coping talar man om olika *copingstrategier*. Brattberg (2008) menar att en copingstrategi är det sätt varpå människan hanterar påfrestande händelser och situationer i livet. Varje copingstrategi innefattar en, eller oftast flera, copingmetoder. En copingmetod är ett systematiskt förfarande, t ex positivt tänkande. Copingstrategierna kan antingen röra sig om en påverkan av yttre omständigheter eller också om en påverkan av den inre tolkningen. Det vanligaste är att flera copingstrategier används samtidigt.

Copingstrategier kan delas in i tre grupper; *problemfokuserad coping*, *känslfokuserad coping* samt *undvikandestrategier*. Problemfokuserad coping handlar om individens yttre problem och innefattar bland annat informationsinsamling, konfliktlösning, planering, påverkan av omständigheter och anpassning. Den känslfokuserade copingen handlar istället om individens inre problem och inbegriper känslohantering, omtolkning, förlåtelse, acceptans, anpassning och uppsökning av socialt stöd. Till sist har vi undvikandestrategierna

som handlar om förnekande, flykt (i arbete, alkohol, droger mm) samt distansering.

Enligt Brattberg (2008) används problemfokuserad coping när situationen går att reda ut genom målinriktat arbete medan känslomässig coping används när problemen inte går att avhjälpa, till exempel vid kronisk sjukdom, då acceptans är mer adekvat. Undvikandestrategier är inte långsiktigt hållbara utan passar bättre i nödsituationer då kontroll inte är möjligt. Ett långvarigt undvikandebeteende leder förr eller senare till stressproblematik, därmed är det efterhand mer fördelaktigt att möta situationen med någon av de två andra copingstrategierna.

4.3.3 Copingmetoder

De *copingmetoder* som ingår i copingstrategierna delas in i *kognitiva metoder* samt *beteendemetoder*. Till kognitiva metoder hör positivt tänkande, förändringsplanerande, resignation samt analyserande. Till beteendemetoder hör mindfulnesssträning, hjälpsökande, emotionell avstängning och emotionell avlastning samt emotionellt skrivande (Brattberg 2008).

4.4 Övergång till Metodkapitel

Vi har nu beskrivit Carter och McGoldricks Familjelivscykel (1999), som är den teoretiska ram vi använder oss av i denna studie. Vi har också förklarat de förändringsbegrepp vi använder oss av samt de olika copingstrategier som människor använder sig av i stressiga och påfrestande situationer. Dessa utgör tillsammans det fundament som vi har till hjälp för att analysera och tolka det empiriska material som vi fått fram. Härifrån går vi nu vidare till metod och materialdelen i vår studie.

5 Metod och material

5.1 Val av metod och ansats

Då vi vill utveckla en djupare förståelse av människors erfarenhet och tankar har vi valt att använda oss av kvalitativ metod (Kvale & Brinkmann 2009). Bryman (2008) tar upp de fyra traditionerna som finns inom kvalitativ forskning, nämligen naturalism, etnometodologi, emotionalism och postmodernism. Den tradition vi tillhör är emotionalism som ”bygger på ett intresse för subjektivitet och strävan efter att fånga ’insidan’ av upplevelser och erfarenheter och som har en inriktning på människors inre verklighet” (Bryman, 2008, s.341). Bryman (2008) påvisar att inom kvalitativ forskning är utveckling av skeenden och mönster av stort intresse och på så sätt är det ofta fokus på utveckling och förändring.

För studiens teoretiska angreppssätt är vi inspirerade av ett hermeneutiskt tänkande. Då vi är intresserade av att beskriva hur våra intervjupersoner tolkar, upplever och konstruerar händelser utgår vi ifrån fenomenologi (Thomassen 2007). Detta är av stor vikt gällande vad våra intervjupersoner väljer att berätta angående sitt liv med små barn.

Då vår studie grundar sig på en tydlig teori, nämligen stadiet ”Familjer med små barn” i Carter och McGoldricks Familjelivscykel (1999), har vi haft en deduktiv ansats (utgått ifrån en teori). Vi hade från tidig början ett öppet förhållningssätt kring teori och ville, beroende på vad för berättelser vi fick från våra intervjuer, vara öppna att till viss del använda oss av en induktiv ansats (utgår ifrån empiri) (Dalen 2007). Men då vi analyserade vårt material fann vi inga speciella behov av detta.

Ansatsen har varit både explorativ och deskriptiv, då det är viktigt att utforska och beskriva våra respondenters upplevelser. Vår använda kvalitativa metod är av *narrativ* karaktär, då vi vill spegla individernas livsberättelser. Narrativ forskning har flera olika sätt att definiera ordet berättelse (Hydén 2008), men sättet vi använder det är som en muntlig intervju berättelse som har en tydlig berättare och lyssnare. Berättaren är den som leder den som lyssnar till en början på berättelsen och vägleder genom hela berättelsen. Denna kan också berätta om saker som den inte har något ansvar för och citera saker sagda tillbaka i tiden, av berättaren själv eller av någon annan, utan att det berör talaren här och nu. Berättaren kan också ta avstånd ifrån det denna själv sa och gjorde i sitt förflutna. Lyssnaren har som plikt att lyssna noga och uppmärksam och försöka förstå det som blir sagt. En stor del av lyssnarens ansvar är även att visa att denna har förstått och försöka tolka berättelsen (Hydén 2008).

5.2 Urvalskriterier

Genom att använda oss av ett *målinriktat urval* har vi genom att titta på vår frågeformulering och problemställning försökt att hitta personer som är relevanta för just denna studie (Bryman 2008). Då vårt syfte och problemformulering rör småbarnsföräldrar har vi gjort bedömningen att intervjupersonerna ska ha en viss distans till denna period i deras liv. Sålunda har vi haft som kriterium att föräldrarna vi intervjuar ska ha passerat största delen av småbarnstiden, dvs inte ha flera små barn kvar i åldrarna 0-10 år (ett barn i övre delen av detta åldersspann är inga problem). Istället har vi sökt efter föräldrar med tonåringar eller vuxna

barn. Ett annat kriterium är att föräldrarna ska ha fler än ett barn eftersom syskon medför en annan dynamik i Familjelivscykeln, vilket i sin tur har en påverkan på den enskilde individen, parförhållandet och familjen (den egna och den utvidgade familjen) (Benton/McGoldrick/Watson 2005).

Vi har använt oss av *snöbollseffekten* genom att fråga runt bland våra bekanta om de har några vänner som de tror kan stämma in i våra urvalskriterier och som de kan tänka sig vilja ställa upp på en intervju. Därefter har vi fått kontaktuppgifter till möjliga informanter och själva kontaktat dem för vidare information kring studien.

En önskan från vår sida har varit att få en jämn könsfördelning och vi intervjuade i slutändan tre kvinnor och tre män. Inga av våra informanter hade kopplingar till varandra. Det visade sig att de alla hade levt i ett heterosexuellt förhållande under småbarnsåren, eller som i två fall även genomgått en skilsmässa under dessa år och levt som ensamstående. Genom att få händelser, uppbrott, känslor, hanteringssätt etcetera, berättade från både män och kvinnor känns det som vår spridning av urval blev lyckad. Dock är urvalet med endast sex intervjupersoner inte tillräckligt för att vi ska kunna dra några generella slutsatser baserat på kön. Men det känns det ändå viktigt att i vår analys tydligt lyfta fram avvikelser och likhet mellan mammor och pappor. Påpekas bör att innan vår empiri hade samlats hade vi inte som avsikt att fokusera på könsskillnader. Men eftersom så många av våra informanter beskrev olikheter och ojämlikheter mellan könen som påverkade dem som individ och i deras parförhållande, valde vi att ge detta utrymme i vår analys och diskussion.

Nu efter vi har gjort våra intervjuer och vet vilka våra informanter är och deras bakgrund, är vi relativt nöjda över spridningen. De är i åldrarna 39 år till 60 år, med en blandning mellan låg- och medelklass och vissa med skilsmässor i bagaget och vissa som fortfarande lever i samma äktenskap efter trettio år. Några har under småbarnperioden endast upplevt mindre förändringar och svårigheter, medan andra har haft livsomvälvande upplevelser att kämpa med. Vissa var glada att denna tid var över och vissa längtade tillbaka. Förutom att vi inte hade några informanter med annat än svenskt ursprung och ingen med annan (vad vi vet) sexuell läggning än heterosexuell, anser vi att vårt urval och material speglar många aspekter.

5.3 Val av undersökningsinstrument – intervjuguide

För att söka svar på våra frågeställningar och syfte har vi valt en öppen intervju med formulerade teman. I vår intervjuguide har vi vissa övergripande frågor och nya frågor har vuxit fram genom interaktionen och samspelet mellan oss och intervjupersonen. Kvale och Brinkmann (2009) pekar på en tematisk dimension (angående tillämplighet för studien) och en dynamisk dimension (angående samspel och dynamik mellan intervjupersonen och intervjuaren) för varje intervjufråga. Vi har tyckt att det är viktigt att ha en ram att utgå ifrån och samtidigt vara öppen för vad som framkommer under intervjuprocessen.

Vår första förutbestämda bakgrundsfråga valde vi för att den skulle vara enkel och locka intervjupersonen till att öppna upp och börja berätta. Därefter koncentrerade vi oss runt de olika teman vi har strukturerat kring småbarnsåren, med fokus på a)

individens själv b) parförhållandet. Till sist avslutade vi med en fråga som rundade av intervjun med en lättsammare ton. Våra övergripande frågor har syftat till att intervjupersonen ska berätta fritt kring olika perioder i dennas liv. Som vägledning i vår intervjuguide har vi valt teman utifrån Carter och McGoldricks (1999) använda förändringsarenor; *förväntningar på att bli förälder, roller, pengar, tid* och *ursprungsfamilj*. Men efter genomgång av tidigare forskning har vi även valt att lägga till ytterligare teman/förändringsarenor; *vänner* och *fritidsintresse*. Sålunda om inte intervjupersonen själv har börjat tala om detta, har vi bett denna berätta kring dessa ämnen.

Vi valde vår första bakgrundsfråga, ”Kan du berätta lite kring hur det var när du själv flyttade hemifrån fram till dess du träffade din partner som du fick ditt första barn med?”, för att vi trodde det var en lättsmält och enkel början. Men med facit i hand var det många av våra intervjupersoner som hade stora svårigheter att komma ihåg så många år tillbaka i tiden. Våra respondenter var alla i åldern mellan 39-60 år och flyttade hemifrån omkring 20-årsåldern. För dem var det viktigt att berätta i kronologisk ordning, vilket gjorde att de lade mer energi och tanke bakom sitt svar än vad vi hade ämnat. Kanske kunde vi ha formulerat oss på ett mer specifikt sätt för att underlätta deras funderingar?

Det var även väldigt olika hur lätt eller svårt intervjupersonerna hade att fritt berätta kring de olika tidpunkterna kring småbarnsåren. Vid några intervjuer fick vi ställa mer följdfrågor för att locka fram mer detaljer kring deras historia. Samma var det med våra teman vi valde ut från Carter och McGoldrick. I vissa intervjuer togs dessa naturligt och självmant upp av respondenten, men ibland fick vi uppmärksamma respondenten på dessa ämnen och be dem skildra deras upplevelse rörande detta.

5.4 Bearbetning av material och analysmetod

Vår utgångspunkt har varit att ha en narrativ analys och att välja ut långa stycken som rör våra olika teman och som tydligt belyser intervjupersonernas upplevelser. När detta var gjort plockade vi ut ytterligare mer specifika delar för att med hjälp av våra teoretiska begrepp och teman analysera vårt material. Johansson (2005) tar upp Lieblich, Tuval-Mashiach och Zilbers modell för klassificering av modellanalys och utifrån denna uppdelning förhåller vi oss till vårt material enligt *delperspektiv med fokus på innehåll*. Detta innebär att vi plockade ut delar i texten som sorterades utifrån redan bestämda teman (Johansson 2005).

Hydén (2008) beskriver en viss struktur som ofta används vid berättandet och denna påminner om den strukturen som skedde i våra intervjuer berättelser. 1. Översikt: vad berättelsen ska handla om. 2. Orientering: när skedde detta, var befann sig informanten socialt och arbetsmässigt vid tillfället, var utspelades det. 3. Komplicerande händelser: vad var det som hände. 4. Evaluering: en slags utvärdering av det som hände. 5. Upplösning: hur slutade det hela. 6. Coda: slut. Hydén (2008) menar att i många fall smälter evaluering och upplösning ihop, och så även i vårt fall: 1. Berättelserna i våra intervjuer börjar först med att informanten uppmanades att berätta om en viss tid/skeende i deras liv. 2. Eftertanke gjordes och då inföll ett stort behov av orientering om hur allting var vid det tillfället. 3. Sedan kom själva kärnberättelsen om deras upplevelse och hantering av det som skedde. 4. och 5. När detta var uttömt märkte vi att många

av intervjupersonerna gärna (vilket vi även uppmuntrade) själva värderade det sagda och gav oss en förståelse för hur det kapitlet i deras liv slutade. 6. Efter detta markerade informanterna väldigt väl att de inte hade något mer att säga kring detta, genom kroppsspråk, mimik, tystnad och även genom att berätta det.

Vi genomförde intervjuerna vid fyra tillfällen i intervjupersonernas hemmiljö. En för intervjupersonerna trygg plats där vi besöker dem på deras territorium. Dessa intervjuer visade sig också i efterhand vara dem, där vi uppfattade informanterna som mest avslappnade och detaljerade. De två andra intervjuerna skedde på intervjupersonens arbete (under lunchen) och i en sal på Institutionen för socialt arbete (efter intervjupersonens slutat arbeta för dagen). Vi upplevde att intervjun under respondentens lunchrast inte var ultimata, då tidspressen troligtvis hade en effekt på både oss som intervjuare och intervjupersonen.

Vårt sätt att intervjua bestod av att en av oss var den som höll i intervjun och ställde frågorna och den andra av oss kunde fylla i med frågor då denna kände att det var något som missades eller som behövdes utvecklas mera. Ofta frågade den intervjuansvariga den så kallade bisittaren om det var något som den tänkte på innan nästa huvudfråga ställdes. På så vis kände vi att vi fångade upp mer som vi annars möjligtvis hade missat.

Då vi hade valt att följa en narrativ intervjumetod och locka informanterna till att dela med sig av sina berättelser, valde vi medvetet att inte försöka ha ett ”vanligt” samtal (när den ena parten talar, bekräftar den andra och kanske även själv dela med sig av liknande erfarenheter). Vi ville istället påverka intervjupersonerna i sådan liten utsträckning som möjligt och gav dem bara bekräftande i form av nickar och ”hm-ande”. Detta innebar ju också, vilket vi inte insåg förrän vi gjorde intervjuerna, att det blir ett väldigt utsatt sätt att berätta om känsliga ämnen och kanske misslyckanden på. Risken finns att de intervjuade i vissa fall, på vårt tysta bemötande, var rädda för att vi hade negativa åsikter om dem och deras hanteranden. Vid några tillfällen märktes detta då informanten ville urskulda sina tidigare upplevelser och val. Givetvis förklarade vi alltid att vår studie inte handlar om rätt eller fel, utan om hur informanterna upplevde småbarnstiden och hur de hanterade svårigheter. Detta svar upplevde vi som lugnande.

Alla intervjuer bandades och vi transkriberade hela materialet. Vi valde att skriva ner alla intervjuerna och hela deras innehåll, då vi båda trivs bättre med att se materialet framför oss. På så vis tror vi att det är lättare att upptäcka kärnan i informanternas svar och även tydligare utforska och beskriva deras upplevelser i analysen. Vi ansåg det även vara mindre tidskrävande i längden, eftersom att när det väl är nedskrivet, är det mycket lätt att gå tillbaka eller fram i intervjun och att snabbt läsa om hela intervjun. När allt detta var gjort började vi med att koda vårt material utefter de olika temana (förväntningar, roller inom hem- och yrkesarbete, pengar, tid, vänner och fritid samt ursprungsfamilj). Vi fick i vår empiri ta del av flera intressanta stora förändringar, som vi inte kunde placera i något av de ovanstående nämnda temana och var sålunda tvungna att utöka med ett nytt tema, nämligen *stora förändringar*. Därefter började vi att gå igenom materialet inom varje tema och samla exemplifierande och talande citat och påbörja vår analys. Analysen skedde genom att titta på de olika informanternas berättelser och koppla det till teori och tidigare forskning, samtidigt som vi jämförde olika

intervjupersoners berättelse kring samma tema med varandra. En annan intressant aspekt vi ville försöka få fram var att se kopplingar mellan de olika temana och göra analyser kring det. Även de olika copingstrategierna och metoderna letade vi upp och sorterade. Därefter kunde vi placera dem i topplista över vilka som var mest och minst använda. Sålunda kunde vi lätt dra slutsatser och analysera kring deras olika sätt att använda coping. Vi valde att efter resultat och delanalys ha ett fristående diskussionskapitel, där vi tittade övergripande på vårt resultat och delade med oss av funderingar kring detta. Slutligen ville vi lyfta fram kärnan i vår forskning genom ett eget kapitel, slutdiskussion.

Vi försökte medvetet vara så strukturerade som möjligt, då det var mycket material som skulle hanteras, formuleras och disponeras på ett så lättläst sätt som möjligt.

5.5 Etik och dilemman

Som ansvariga för studien har vi noggrant följt de forskningsetiska principerna, antagna av humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsområdet. Det är Vetenskapsrådet som har sammanställt riktlinjer för att uppnå hög forskningskvalitet och vägledande principer för relationen mellan informant och forskare. Individskyddskraven kan åskådliggöras genom fyra huvudkrav på forskningen. Dessa är: Informationskravet - intervjupersonen ska informeras om deras roll i studien och deras möjlighet att avbryta sin medverkan om så önskas. Samtyckeskravet - ett samtycke ska införskaffas innan medverkan och medverkan och dess villkor bestäms av informanten. Om informanten väljer att avbryta medverkan får det ej föra med några negativa konsekvenser och påtryckning är ej tillåtet. Inte heller ska det finnas någon beroendeställning mellan forskare och uppgiftslämnare. Konfidentialitetskravet - tystnadsplikt ska finnas angående personuppgifter och uppgifter ska förvaras på så sätt att det inte ska vara möjligt för utomstående att få tillgång till uppgifterna. Nyttjandekravet - insamlade uppgifter får ej användas eller utlånas för andra syften än vetenskapliga. De får inte heller vara del av beslut för den enskilde utan medgivande (Vetenskapsrådet).

I samband med att vi har skickat ut ett introduktionsbrev till våra intervjupersoner har vi bifogat hela dokumentet för de forskningsetiska principerna. Vi ansåg det viktigt att informanterna fick tillgång till hela dokumentet och inte bara de delar som vi väljer att presentera i introduktionsbrevet. Innan intervjuerna har startat har informanten fått skriva på en samtyckesblankett för att få en överenskommelse om att det är dessa etiska principer vi följer.

I materialet använder vi inte informanternas riktiga namn. Även informanternas respektive, barn och vänner har alla påhittade namn och heter i verkligheten något annat. Platsernas namn som uppges i intervjuerna är även de fingerade.

Kvale och Brinkmann (2009) talar om det viktiga i att regelbundet begrundade de etiska frågorna som uppkommer under hela studien. Ett dilemma som vi funderade kring var maktasymmetrin som kan uppkomma mellan informant och forskare. Sålunda var vi uppmuntrande till att göra intervjuerna i informanternas eget territorium, ett ställe där de känner sig trygga, såsom deras hem. Efteråt har vi funderat på ifall de istället kan ha känt det som ett intrång att bjuda in oss i deras privata arena, men det är ingen uppfattning som vi fått. På grund av djupet i

våra frågor kring deras upplevelser och sätt att hantera känsliga ämnen och händelser i deras liv, kunde vi vid speciellt ett tillfälle under en intervju känna av maktaspekten. Informanten kände att denne var tvungen att försvara sitt agerande och vi fick göra det klart att skuldsökande är av inget som helst intresse för vår studie. Andersson och Swärd (2008) talar om att intervjuer ofta blir asymmetriska då det bara är en som ska ge information eller berätta om egna erfarenheter. En risk till inskränkning i intervjuprocessen är att forskaren bestämmer frågorna och kan både påverka och hämma intervjupersonen och utan att vara medveten om det ha en tystnande effekt på denna.

5.6 Förförståelse

Vi är båda småbarnsföräldrar med tre barn var och har många vänner och bekanta omkring oss som är i just detta stadium i sitt liv. Förändringar och omställningar i familjerna har uppenbarat sig för oss och sätten att hantera situationen har varit differentierade. Vi är även båda mammor och socialiserade in i våra roller som kvinnor. Med all säkerhet har även vi bilder om hur en familj ska fungera och stereotypa normer nedärvda sen generationer tillbaka. Ytterligare förförståelse har vi fått från arbetslivet då båda har praktiserat och yrkesarbetet inom verksamheter som berör familjer. Ulrika har arbetat inom socialtjänsten och Hanna på familjecentral och inom socialtjänsten. Vi är medvetna om att den färgade förförståelsen från våra liv kan medföra en viss påverkan på studien och dess utfall. För att minimera påverkan är det viktigt att vi är öppna med våra egna erfarenheter och förutfattade meningar för att på ett reflekterande sätt kunna vända detta till en styrka i studien.

Andersson och Swärd (2008) skriver om att vi människor många gånger omedvetet är påverkade i vår tankeprocess och vårt sätt att uttrycka oss, av tidigare kognitiva mallar och föreställningar som har uttryckts i samhället kring olika frågor. Sålunda är vi i vår roll som forskare påverkbara av omgivningen och befintliga uppfattningar som vi har mött genom livet, rörande skilsmässor, skuldbeläggningar, svårigheter i förhållanden och inom familjen, ansvarstagande för hem och familj etcetera. Här är det en trygghet att vara två forskare på samma projekt. När en av oss börjar låta värderande, kan den andra föra oss tillbaka till vårt ursprungliga syfte och öppna den andra för att tänka utanför sina egna ramar. Detta fungerar på båda hållen och har varit värdefullt för oss båda två för att behålla fokus.

5.7 Validitet och reliabilitet

5.7.1 Validitet

Validitet visar på om en forskningsstudie undersöker det den är tillämnad att studera. Om forskningsresultatet är av relevans och om det kan generaliseras till andra situationer och miljöer är av största intresse här. I en kvalitativ studie kan detta innebära svårigheter då dessa kvalitativa studier oftast har ett begränsat urval (Bryman 2011). Men vi vill ändå ha med validitetsbegreppet i vår studie då vi försöker öka validiteten i vår forskning genom (Boolsen 2007):

- ❖ *Kritiskt tänkande gällande den information som inhämtats*

Det är ett antal år sedan våra informanter var småbarnsföräldrar och sålunda kanske det ibland är svårt att minnas exakt detaljer kring deras

upplevelser och vad som hände. Kanske intervjusituationen och vi som forskare, har en påverkan på vad intervjupersonerna väljer att berätta.

- ❖ *Grundlig dokumentation i forskningsprocessens olika delar*
Vi har medvetet försökt att skriva ner tillvägagångsprocessen från tidig idé till slutförd studie för att läsaren lätt ska kunna följa vårt sätt att arbeta.
- ❖ *Redovisning av kodning, generering av begrepp och teman*
I avsnittet *bearbetning av material och analysmetod* i metodkapitlet har vi valt att redogöra för vår kodning och våra teman. Begreppen vi använder är beskrivna under teorikapitlet.
- ❖ *Tydliga resultat*
Dispositionen av vårt resultat och delanalyskapitel har vi valt, med tanke på att det ska vara lättläst, överskådligt och tydligt för läsaren.

5.7.2 Reliabilitet

Reliabilitet handlar om tillförlitlighet och det som diskuteras är om, vid en annan tidpunkt och av en annan forskare, ett forskningsresultat kan återskapas (Kvale & Brinkmann 2009). Tid till reflektion var extra viktig när det var dags för att formulera vår intervju till en kort text. Vi var tvungna att göra medvetna val av det vi ville lyfta fram och belysa. Det är centralt i forskning att man som forskare har ett källkritiskt förhållningssätt och delger läsaren grunden för de val av material som blir publicerat (Andersson & Swärd 2008). Just detta att den kvalitativa undersökningen styrs av stor subjektivitet är en del av den kritiken som riktas mot denna forskningsmetod. Kritiken lyfter fram att forskaren och dess egenskaper, intressen, uppfattningar och tolkningar sätter så stor prägel på studien att den är i princip omöjlig att replikera (Bryman 2008). Givetvis blir det oerhört svårt att återskapa vår studie på grund av våra val som forskare, men även på grund av det faktum att varje intervjupersons historia är unik, med deras unika upplevelse och minnen, som påverkar dem både medvetet och omedvetet, det gör det till en omöjlighet.

5.7.3 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet handlar om ifall resultatet av en viss studie är av till mesta dels lokalt intresse eller om det går att transferera till andra förhållanden och informanter (Kvale & Brinkman 2009). Möjligheten att generalisera i vår studie är begränsad, med tanke på vårt snäva urval. Men vi tror ändå att de människor som befinner sig i liknande situation som våra informanter, i vissa fall kan känna igen sig. Syftet med vår analys och diskussion är dock ej att generalisera, då vi istället vill få en djup inblick i sex personers upplevelser, samt se om det finns några likheter och olikheter däremellan.

5.8 Övergång till Resultat och analyskapitel

Nu när vi har beskrivit och tydliggjort vår metod och vårt faktiska tillvägagångssätt ska vi gå över till vår resultat- och analysdel. Där beskriver vi vår empiri och våra reflektioner kring detta.

6 Resultat och analys

Vårt upplägg av detta kapitel är att vi delar upp de olika temana; *förväntningar på att bli förälder, roller, pengar, tid, vänner och fritidsintresse, ursprungsfamiljen* samt avsnittet *stora förändringar*, i två delar. Den första delen kallar vi resultat, där beskriver vi vår faktiska empiri och exemplifierar med citat. Den andra delen under varje tema kallar vi delanalys. Under delanalysen kommenterar, jämför och förklarar vi det som har framkommit under resultatdelen. Vi väver här också in passande teori och intressant tidigare forskning. De olika temana har fått olika stort utrymme i vårt kapitel, beroende på den plats de har haft i våra informanternas berättelser.

6.1 Förväntningar på att bli förälder

6.1.1 Resultat

Flera av intervjupersonerna hade svårigheter att komma ihåg speciella förväntningar som de hade innan barnen kom. Patrik säger att han hade spända förväntningar och Anna kom mest ihåg längtan efter barnet. Några hade minnen från att de hade varit oroliga kring ekonomin i väntan på barnet, men de berättelser vi hörde mest handlade om stora förväntningar som inte stämde med hur verkligheten med barn blev. Här följer några exempel på detta.

”Förväntningar? Ja, det var väl att man trodde att det skulle vara sådär idylliskt. Barn som sover på nätterna. Det visade ju sig att så var inte fallet. (Skratt) Men förväntningar. Ja, framförallt så trodde man, att när man skaffar barn, när man skaffar familj, att nu är det vi för resten av livet. Det var ju första tanken. Det fanns ju inte i horisonten ens, att man några år senare skulle skiljas. Fanns inte på kartan. Så förväntningarna var väl att man skulle vara en sån där idyllisk familj. Tanken var att vi sedan skulle flytta till hus eller radhus. Och att vi sedan skulle ha två barn, max tre. Att mina föräldrar, att de skulle ställa upp och hjälpa till väldigt mycket eftersom det var första barnbarnet. Det hade jag också förväntningar på. Så man skulle få lite avlastning ibland. Så att man ändå skulle kunna träffa kompisar ibland och gå till frisören.” (Karin)

Jörgen berättar om hur orealistiska förväntningar tillsammans med andra förändringar kan påverka parförhållandet negativt. Hans byte av jobb i samband med första barnets födelse var det som medförde att den idealbild som han haft inför föräldraskapet gick i bitar.

”Jo, men det är ju samma problem som alla har. Du målar upp och du har ofta en skönhetsbild och sen blir det ju inte så. För vardagen när du får ett barn är ju mycket gråt och tandagnissel det första året. Och som pappa är det ju liksom..och då har jag ju ändå haft tre barn, att första året är du ju inte riktigt delaktig. Det är ju mer ett stödande. För barnet, och särskilt de första sex månaderna är det ju mamma som är den viktiga i livet. Både med amning och allting så. Åh..så att man tror ju att det ska inte bli..att det ska inte bli någon stor förändring men om man då gör olika förändringar då med jobb och allting plus

att du får ett barn..det gör ju att..och så spräcker du den här idealbilden som du har.” (Jörgen)

”Ja, det var säkert jätteförväntningar...ja just det, jag hade mycket idéer innan om hur det var att ha barn. [...] Nej, man tänkte ju så, att hur ska man hinna med allting som man gör idag när man får barn? Men det klart att det..det blev inte som man hade tänkt sig. Man fick värdera om väldigt mycket..alltså..och man hade sina principer tror jag.” (Lennart)

6.1.2 Delanalys

Här kan man se att Karin och Jörgens berättelser är fyllda av många höga förväntningar och förhoppningar som blir svåra att hantera när de inte blir uppfyllda. Den förändring som uppstod när Jörgen bytte arbete upplevde han påverkade parförhållandet negativt och som den ytterligare påfrestning som spräckte den idealbild som han hade. Carter (2005) pekar på den romantiska fantasin kring att bli förälder som existerar i samhället och som skapar falska förväntningar. Även Bäck-Wikund och Bergsten (1997) tar upp denna romantiska bild och menar på att den lätt krockar med bilden av den jämställda familjen. Vi kan se i våra informanternas berättelser, att när inte förväntningarna har uppfyllts använder de sig ofta av liknande sätt att hantera detta, såsom copingstrategin *socialt stöd* och *anpassning* (Brattberg 2008; Schnitinger & Bird 1990).

6.2 Roller inom hem- och yrkesarbete

6.2.1 Resultat

Det som är genomgående i berättelserna kring roller är att det ofta finns en klar uppdelning i olika roller, från vem som är mest hemma med barnen, till vem som håller i organisering och vem som är huvudinkomsttagaren. Vad som också är tydligt är att många kvinnor och män faller tillbaks i mer eller mindre traditionella roller när de får barn.

”I och med att Annie inte hade något fast jobb..jag kommer inte ens ihåg om om hon hade kvar sitt vikariat..men hon var hemma mer. Jag var egentligen bara hemma de där tio pappadagarna som man har, så att på det sättet blev det en förändring. För Annie var den som var hemma och det var det hon själv ville vara liksom. Sedan tror jag också att det kan ha att göra med traditionen, om man kan säga så.” (Patrik)

” Sen klart, när man blev hemma med ett barn, då blev det ju mer det traditionella då. Att jag började gå och handla, och städa och sköta det mesta då.” (Linda)

”Jag var hemma heltid. Han skulle vart hemma, men så gick hon i konkurs som jag jobbade hos. Så då fick jag vara hemma. Och det tycker jag var synd. För jag tycker att han borde varit hemma för att förstå vad det innebär att vara hemma med barn.”(Anna)

Många av informanterna försökte förändra sin arbetssituation för att kunna prioritera familjen.

”Jag jobbade tre dagar i veckan, och var hemma fyra. Men då fick man mycket tid hemma, och då var vi ju hemma bägge två. Och det var ju guld värt alltså. Så att jobba annorlunda, sent och så där men ha mycket tid hemma, det tror jag är väldigt bra för ett förhållande när du har små barn. För då är du ändå hemma och kan hjälpa till.”(Jörgen)

Bland våra andra intervjupersoner var det tydligt att det oftast var kvinnorna som hade hand om organiseringen och planeringen, och att detta många gånger var upphov till argumentering och konflikter. Även i Lennarts förhållande där visionen var att det skulle vara jämlikt var det hans fru som fick ta detta ansvar.

”Ja, det som inte är riktigt jämlikt i vår familj är väl att Marika är den stora organisatören. Både när det gäller socialt och även när det gäller det här – ”nu får du lämna dem där och så får du hämta dem..och köra dit och så där”. Det kan jag säga. Hon är väl den stora hjärnan bakom det..organiserandet..” (Lennart)

”[...] Men han hämtade och körde. Fast jag fick hålla koll på allt. Men jag var tvungen att hålla reda på allting, kan du hämta dem och köra dem. ”ja ja inga problem.”. Så det var ju aldrig någonting. Jag vet att han sa det att han hade inga problem med det. Men jag menar varför ska jag behöva vara den som talar om att det alltid har varit fotboll på tisdagar klockan sex. Det är ingen newsflash. Men han fick inte in det. Och jag trodde jag blev galen.” (Anna)

” Och det har väl känts som om inte jag sätter ner foten och säger att så här ska det vara, så händer det inget. Det tar väldigt mycket kraft och energi. Och man kan tänka ”men kan inte du sätta upp reglerna”. Varför ska jag jämt sätta upp reglerna? Så att det är jobbigt tycker jag. Att man hela tiden ska vara den som ska driva och vara någon slags spindel i nätet person som ska hålla i allt.” (Karin)

Efter att Anna länge hade försökt att få sin man att ta större ansvar för organiseringen, utan önskat resultat, valde de till slut att gå till familjeterapeut.

”Nu har vi gått i parterapi ett år. Hade vi inte gjort det hade vi inte varit tillsammans fortfarande. Det är helt säkert.” (Anna)

Flera av intervjupersonerna uppgav också att det fanns en uppdelning av roller när det gäller vem som var den hårda, den mjuka, den roliga föräldern osv. Runt detta kunde det förekomma diskussioner och det var inte alltid paren var ense om denna fördelning.

”Ja, det är väl lite uppdelat ändå. Jag är väl lite mer lekpappa och buspappa och så va. Och hon tar planeringen och organiseringen och allvaret ibland kanske. Å när ungarna ville leka så kom de till mig och när de var ledsna så gick de till Marika.” (Lennart)

”Men vi är så olika. Ola blev lekpappa. Han tog nog hela den här roliga biten med barnen. Gick i väg till lekplatser, gick iväg och cyklade och alltså de bitarna då. Körde barnen när de började med hockey och fotboll. Alltså sport. Hur man uttrycker det, de roliga sakerna!” (Karin)

”Niklas är ju den snälle pappan och jag är den tjurige mamman. Så är det ju. Men han håller inte med mig där. [...] Dessa roller har vi diskuterat, jag och Niklas, eller tagit upp till diskussion.” (Anna)

Anna beskriver tydligt hur man kan omtolka sin livssituation och den roll man befinner sig i för att lättare hantera strävsamma situationer.

”Alla gick tillbaka till jobbet. Då tyckte jag att det var tråkigt. För då blev det bara jag och barnen hela tiden. Så det var det tyngsta, det sista året. Men jag insåg väl ändå att det är för barnen man gör det. Men jag tyckte det var lite tjatigt, men samtidigt vara hemma med två underbara, glada barn. De var alltid så glada. Ut i Slottskogen en hel dag, fint väder, vad gnällde jag för? Nä, men lite så. Det är ju så här.” (Anna)

6.2.2 Delanalys

Att kvinnorna många gånger fått ta det största ansvaret i hemmet har varit utmärkande i närmast alla berättelser vi har tagit del av i denna studie. Inte bara då kvinnorna har varit hemma med barnen utan även när de gått tillbaks till lönearbete. Detta kan, precis som Scharlach (2001) beskriver, leda till att kvinnorna upplever en större konflikt mellan arbete och familj, vilket i sin tur leder till stress. I en av våra informanternas berättelser framkommer det tydligt en strävan efter ett jämställt förhållande vilket ändå inte lyckas helt i slutändan. Bäck-Wiklund och Bergsten (1997) beskriver utifrån resultatet i deras studie, att det på den konkreta nivån är svårare att ha ett jämställt förhållande än på den diskursiva nivån.

Den många gånger sneda rollfördelningen gällande hemarbete och yrkesarbete hanterade intervjupersonerna på olika sätt. Det var främst kvinnorna som uttryckte negativa konsekvenser och påfrestningar på uppdelningen och det var också de som visade på flest copingstrategier. En del av kvinnorna har till största delen använt sig av känslomässig coping. Ett exempel på detta är *kognitiv rekonstruering* (Schnittger & Bird 1990) som Anna använde sig när hon upplevde det som jobbigt att vara hemma med sina barn. Andra använde sig istället i större utsträckning av problemfokuserad coping, som t ex *påverkan av omständigheterna* (Brattberg 2008) som Karin använde sig av när hon ”satte ned foten”. Många gånger har kombinationer av dessa använts.

Annas sätt att hantera den ojämlika fördelningen av planeringsansvaret inom familjen visar på en *förändring av första ordningen* (Schjodt och Egeland, 1994). Systemet hade blivit dysfunktionellt och Anna bestämde sig att söka professionell hjälp, för att på så sätt få till den förändring hon och familjen behövde. Här tolkar vi det som skedde som en förändring av sättet att försöka förändra sin situation och det blev sålunda en *förändring av andra ordningen* (Watzlawick et al. 1974).

6.3 Pengar

6.3.1 Resultat

Våra informanter har haft olika infallsvinklar vad det gäller pengar och ekonomi. För två av dem tog detta ämne inte någon som helst plats i berättelsen. Övriga talade om ekonomin som ett orosmoment. Karin kände att ekonomin var något som hon och hennes man bråkade om sista året innan de skiljde sig. Men även om det lätt leder till bråk inom förhållandet, visar våra informanters berättelser att det inte alltid behöver leda till några oenigheter.

”Ja, första året (efter barnet hade kommit red.anm) var väl helt ok. Men sen började det ju tryta eftersom jag var mammaledig så länge. Så drog man ut på föräldrapenningen i det längsta och sen tog man ju av sparkapitalet. Så då sinade ju den. Pengar är ju alltid ett gissel och en källa till oro. För hur det ska gå. Men aldrig någonsin något som vi har grälat om. Aldrig. Oavsett hur det har sett ut i kassan.” (Anna)

”Efter då när jag började jobba och innan min fasta anställning var det lite skulder på den firman som vi måste betala, så det var väl den grejen som det blev diskussioner kring. Man fick prata om hur man skulle lösa det. Även när man skaffar hus så...(skrattar) ja, eh, det klart att med hus är det mycket som tillkommer, reparationer och så och då kan det ju bli diskussioner. Men det är ju en större frihet idag när båda har jobb. Vi har en större kontroll över livet.” (Linda)

Jörgens citat (nedan) visar på att paret, och främst Jörgen själv, låter lönen styra vem som ska ta ansvar för barnen, trots att de kanske inte alltid var överrens kring detta.

”Och då blev det ju alltid så att om de var sjuka eller om det var jul och så fick hon ta det för jag åkte. För det var ju ändå jag som..det här klassiska, att det var ändå jag som drog in de stora, eller mer pengar. För i sista hand så måste ju ändå ekonomin gå ihop. Så det var pengarna som styrde... ja, och så bekvämlighet från min sida. [...] Men vi var inte alltid överens (skratt). Inte alltid. Men det blev ju lite som..det ingick ju litegrann. Hon kan ju vara arg på mig än idag och ta upp det att jag bara åkte på jul och så där och hon egentligen behövde jobba och då åkte jag och jobbade.” (Jörgen)

Ekonomin kan ibland spela stor roll i upplevelsen kring hur lycklig man är och om man har möjlighet att stanna upp och njuta av det man har. Linda upplevde det tuffare att få andra barnet än första på grund av det ekonomiska läget familjen hade just vid det tillfället.

”Men sen kom det kanske mer med andra barnet. Då kan jag känna att det blev större slitningar. Det var lättare egentligen med första barnet men... under den perioden bodde vi ju också billigt. Så det var ju enklare på det sättet också. Sen så flyttade vi till ett litet hus som vi hyrde och det blev lite mer ekonomiskt påfrestande med det huset, för man skulle betala el och sånt där själv. Så det blev en sämre period, den första tiden där. [...] Den här otryggheten kan jag ju känna var en

förändring. Att det inte fanns någon stabilitet och att jag inte hade något att komma tillbaks till. Jag tror det hade varit en fördel. Det här framtidsperspektivet saknades. Jag hanterade det så äh, ja det var väl dels det att jag jobbade en del kvällar och städade, och pluggade lite grann. Det gjorde jag när Bea var ett halvår, då pluggade jag kemi på halvfart på kvällar. För att fortsätta i det spåret.” (Linda)

Linda som har känt en stor oro kring just ekonomin under småbarnstiden lägger även visst ansvar på staten. Hon menar att det är viktigt att känna värdighet i att vara småbarnsmamma, istället för att lägga mycket tid på att bekymra sig för pengar.

”Jag tycker det ska vara en skälig föräldrapenning för alla, oavsett, så att det är lättare att klara sig och känna stolthet.” (Linda)

6.3.2 Delanalys

I en jämförelse mellan berättelserna ser vi att paren ofta låter lönen styra över vem som ska ta det största ansvaret över hem och barn. Vi kan då se att tendensen är att mamman, som oftast har lägst lön, är den som är hemma den största delen av föräldraledigheten och därefter försöker anpassa sin arbetstid till att fungera för familjens bästa. I Carter och McGoldricks Familjelivscykel (2005) framkommer att ansvaret att jonglera mellan familj och arbete oftast läggs på kvinnan, både av arbetsgivare och av paret själv. Detta är tydligt i Lindas fall, som försöker påverka omständigheterna och arbeta extra samtidigt som hon är hemma med barnen för att få ekonomin att gå runt. Det var också av ekonomiska skäl som Annas man var tvungen att försaka att vara föräldraledig, då det inte var ekonomiskt försvarbart när Anna blev arbetslös.

6.4 Tid

6.4.1 Resultat

Innan människor får barn kan tid upplevas som ointressant. Tiden finns och den spenderas, men är knappast något som vi tänker på, utan bara tar för givet. Vid barnets ankomst blir tid istället en lyxvara, barnet har blivit delägare och tar helt sonika den största andelen av vår tid. Tiden som läggs på individen och på parförhållandet minskas mer eller mindre dramatiskt. Detta är något som alla våra informanter uttrycker i sina berättelser. Ofta sågs det som något självklart och inte som något som de uttryckte att de saknade under de första åren. Lennart beskriver att vid de få tillfällen som han och hans fru var i väg själva, var det ändå barnen som de längtade hem till. Det fanns en klar tendens att våra informanter prioriterade egentid för vänner eller egna intressen istället för partid.

”Ja, den mesta tiden har gått åt till barnen. Vi har inte gjort så mycket grejer ihop, det har mest blivit att man träffat kompisar på var sitt håll. Det är först när barnen blivit större som vi åkt iväg någon helg och så.” (Linda)

I både Karin och Jörgens berättelser (nedan) beskrivs bristen på tid tillsammans med partnern under första äktenskapet. Däremot beskriver Jörgen att han fick tid

med sin andra fru på grund av väl fungerande arbetstider och Karin som i sitt andra äktenskap fick tid då de var barnlösa varannan vecka.

”Nämen tiden försvann på något sätt..ähm..du får ju..ja du tappar ju egentid. Men också om man jobbar så där dumt och tungt och det liksom, liksom inte synkar riktigt så blir det liksom slitningar kan man säga.” (Jörgen angående första äktenskapet)

”Jag jobbade på ett annat sätt också. Jag jobbade egentligen som jag idag inte skulle tycka var bra... men som när man har små barn egentligen är väldigt perfekt. Jag jobbade tre dagar i veckan, och var hemma fyra. Men då fick man mycket tid hemma, och då var vi ju hemma bägge två. Och det var ju guld värt alltså.” (Jörgen angående andra äktenskapet)

”Tid för varandra. Har man det? När man får barn, är det barnet som blir nr 1. Så blir det faktiskt. [...] Man blir lite isolerad på så sätt. Så det är klart att man inte hann så mycket som man hann innan. [...] Inte ens för sig själv och inte alls för sin partner heller. Så är det ju.” (Karin angående första äktenskapet)

”Ja, egen tid hade vi. Han hade Julia två veckor i taget, men sen upptäckte vi att det funkar inte, för då hade vi inte en enda helg själva. Så vi ändrade det sedan. Då hade vi barn varannan vecka sedan istället. Vilket innebar att vi hade varannan helg som vi kunde göra något.” (Karin angående andra äktenskapet)

När en av föräldrarna lägger mycket tid på lönearbete medför det en större belastning på den andra föräldern som då måste ta mer ansvar i hemmet. Detta exemplifieras tydligt i Annas berättelse.

”I stort var det alltså jobbigt fram till han (sonen) var ett. Då sa jag till Niklas att ”nu orkar jag inte längre”, jag var helt slut. Jag orkade inte dra runt det här längre. Men han var ju trött på sitt vis. Fast han var ju trött av jobbet. Jag var trött av att vara hemma och dra runt allting med två barn. En som aldrig sov på nätterna. Jag var ju alldeles färdig. Men då bytte ju han faktiskt jobb. Då fick han ju gångavstånd hem. Så då blev det ju bättre så. För då var han ju mycket mera hemma. Så då blev det ju lättare.” (Anna)

Många av intervjupersonerna har tillsammans med sina partners försökt att ge barnen tid. Tid att vara hemma, tid att inte börja allt för tidigt på dagis, tid tillsammans med sina föräldrar. I princip alla familjer har gjort en förändring i sättet att arbeta för att någon ska kunna vara en närvarande förälder. Pusslet med hämtning och lämning av barnen på förskola, skola, aktiviteter etcetera var också något som många upplevde som ansträngande, beroende på hur deras livssituation såg ut.

”Sen då när Malin hade fötts så...strax efter det så startade jag upp det här företaget (slår ut med armarna), som jag sitter och sysslar med

nu. Så jag arbetar hemifrån. [...] Så med Malin har ju jag varit hemma mycket mer än vad Annie har varit hemma. För att, ja vardagarna har på något sätt.. blivit enklare. [...] Det är jobbigt ibland att kombinera med att jobba här hemma och ha barn här hemma. Så att då får man antingen göra det på kvällarna eller så får man vara beredd på att lägga mer tid. [...]. Men det är en sak som underlättar allting, för vi har aldrig haft den här stressen på kvällar, att man ska hämta barnen på dagis eller så här. Handla, laga mat, vi har ju egentligen aldrig haft den stressen. Så jag tror det, det har underlättat. [...] Ja småbarnstiden..det är ju mycket som är jobbigt men det är jättemycket skoj också.” (Patrik)

”Men det här som var, som alla har. Till dagis och så skulle jag plugga igen. Passa tider också. Det tyckte jag var dränerande. Hela livet gick ut på ren och skär logistik hela tiden. Och fokus var att barnen skulle ha det bra.” (Anna)

6.4.2 Delanalys

Jörgen hade varit med om en slitsam skilsmässa när första barnet bara var drygt ett år och hade, stor erfarenhet av att många förändringar på en gång kan innebära ett slitage på förhållandet. Han bytte jobb och fick på så vis arbetstider som han tror har varit till stor hjälp i hans nuvarande förhållande. Att denna förändring genomfördes tolkar vi som en copingstrategi för att kunna hantera familjelivet på ett mer funktionellt sätt. Vi tolkar det som att Jörgen använde sig av copingstrategierna *Good enough at work* och *Priorities at home*, som Somech och Drach-Zahavy (2007) beskriver. Det blev då lättare för honom att bli delaktig i hemmet och dess göromål. Larssons studie (2007) visar att pappor som är hemma mer tar ett större ansvar för barn och hem. Detta kan nog stämma i en del fall, men vi menar att en förälders närvaro i hemmet inte behöver innebära att man är en *närvarande* förälder för sina barn eller att man tar sin del av ansvaret i hemarbetet.

Annas berättelse visar hur hon och hennes man (genom att mannen sa upp sig på sitt gamla arbete för att istället arbeta närmre sin familj) genomgick en *förändring av andra ordningen*, för att återställa en viss balans i deras förhållande och familjesystem (Watzlawick et al, 1974). Innan dess hade Anna länge försökt att använda sig av den känslfokuserade copingstrategin; anpassning. Men detta ledde inte till en fullgod förändring (Schjodt & Egeland 1994).

Både ifrån Patrik och ifrån Annas berättelser kan man se att de har låtit barnen och deras behov styra deras livsplaner och deras vardag. Denna filosofi är något vi har sett i alla våra intervjupersoners berättelser.

6.5 Vänner och fritidsintresse

6.5.1 Resultat

Precis som vi tog upp i förgående kapitel, innebär liv med barn oftast mindre tid för förhållandet, men även mindre tid för sig själv, vänner och fritidsintressen. Många av intervjupersonerna har upplevt att umgänget har blivit annorlunda sedan barnen föddes och deras nya vänner är ungefär på samma ställe i livet som dem själva. Lennart däremot hade stora delar av sin vänskrets kvar, då de flyttade

till samma bostadsområde. För de flesta var dock bortprioriteringar av vänner under vissa perioder inte helt ovanliga.

”Vi har haft tid till vänner, men inte orkat. Har man haft tiden har man istället velat sitta hemma och göra ingenting. Man har ju blivit rätt asocial, periodvis.” (Anna)

”Ja, men de vännerna som inte hade barn, det blev ju ett avstånd där ett tag, vi umgicks ju inte så där jättemycket. Det blev ju nya kontakter med de som hade barn i samma ålder.”
(Linda)

”Där kan man ju nästan säga..få se nu, det är ju 16 år sedan, så har ju vänskapskretsen blivit helt annorlunda från innan barn till efter barn. För de man umgås med nu umgås man ju egentligen för, pga att man har barn. [...] Det är lättare att få stöd också, för ofta så väljer man ju de vännerna som har ungefär samma tankar..och då pratar man ju med varandra om barnen.” (Patrik)

”Jag umgicks väldigt med mina vänner och det istället då va. Vi var fyra nyskilda. Och vi kände varandra sisådär, men blev en väldigt sammansvetsad grupp. Vi gjorde allting och hängde ihop i vått och torrt. Och såna gäng eller grupper bildas ju ibland. Vi hade yttlig kontakt innan men helt plötsligt är alla singlar och så ungefär samma intressen.” (Jörgen)

Karin upplever ibland att hon inte klarar av att vara ansvarig för hemmet och allas välmående hemma och behöver sina vänner för att få ny ork.

”Alltså jag tänker så här att jag vill gärna göra saker jag tycker är roliga att göra. Så jag försöker hålla kontakten med mina gamla vänner, kompisar, vi har tjejgäng två stycken, nu har vi faktiskt tre stycken. Vi träffas regelbundet hemma hos varandra och kåkar och pratar och ventilerar. Ventilerar problem. Mycket relationsproblem blir det.” (Karin)

När det kommer till fritidsaktiviteter har detta varit av olika vikt för informanterna. Överlag är det något som har fått stå tillbaka en del under småbarnsåren, med några undantag dock.

”Jag tränade på gym på morgonen, när jag blev egen. Sen åkte jag ju hem och jobba. Så då tog jag ju tag i mig själv då. Sen dess har jag ju gjort det, hållit igång, för att jag behöver det för att må bra. Men Fredrik har ju inte gjort så mycket. Han har ju gått en del kurser för att stimulera det då.” (Anna)

”Nej, det blev väl att jag fortsatte med min sport men hon fick inte sin del av kakan. Det är väl sånt då som man kan säga då blev fel.”
(Jörgen)

”Ja, jag höll på med fotbollen då, jag gjorde det i ett eller två år till. Sen kan jag ju villigt erkänna att det var en bidragande orsak till att jag senare slutade för det var långa dar då innan man kom hem och sedan åka iväg igen på kvällen.” (Patrik)

6.5.2 Delanalys

Det faktum att många i ens omgivning får barn samtidigt kan leda vänner åt olika håll, har det visat sig i intervjupersonernas berättelser. Flera informanter hade upplevelser av att både de själva och deras vänner blev så upptagna av sina respektive familjer att kontakten med vännerna tappades.

Jörgen berättar om hur han använde sig av socialt stöd som ett sätt att hantera skilsmässan från sin första fru. Carter (2005) betonar vikten av vänskapsrelationer, framförallt för kvinnor. Men vår empiri visar att stödjande vänskapsrelationer är lika viktiga för männen, ibland kan det bara vara olika sätt att hålla kontakten och umgås som gör skillnad. Men när behovet av stöd finns, är vänner viktiga för alla, oberoende av kön.

En vanlig copingstrategi för småbarnsföräldrar är att begränsa fritidsaktiviteterna för att på så sätt få mer tid för familjen (Schnittger & Birds 1990). En del av våra informanter har även valt att helt upphöra med sina fritidsaktiviteter, vilket kan innebära en *förändring av andra ordningen* (Watzlawick et al. 1974).

6.6 Ursprungsfamiljen

6.6.1 Resultat

När vi frågade kring ursprungsfamiljerna och om våra informanter fick stöttning av dem var det några som svarade att de inte ville be dem om mer hjälp än nödvändigt. De vill ”spara” barnvaktstillfällena till speciella tillfällen och inte utnyttja sina ursprungsfamiljer mer än de behöver.

”Men sen vet jag inte riktigt om man tog emot hjälpen. Det är ju fortfarande den här bilden som man har i början då va. Att man tror att man ska göra si och så va.” (Jörgen)

”Så vi har ju väldigt mycket själva kanske valt det här att klara oss själva. Vi har väl på något sätt sett till våran familj först. Och sen har vi väl fått hjälp men jag kan inte säga att vi fått så där fantastiskt mycket hjälp. Men det är nog självvalt också. Jag vet att nu när Annie fyllde år så skulle hennes mamma säga några ord och då sa hon just det att hon hade önskat att vi bett om mer hjälp (skratt).” (Patrik)

”Angående hjälp från föräldrar har jag försökt att, man tänker alltid så här, ska jag ringa idag igen, nä vi försöker fixa det på något sätt.” (Karin)

Ur berättelserna kan vi se att ursprungsfamiljerna varit viktiga för våra intervjupersoner men att det har varit mycket på mor- och farföräldrarnas villkor.

”Och sen så var väl min mamma..hon var väl inte så mycket i Vallda..direkt kanske. [...] helst ville hon ha barnen hos sig, så att hon

kunde gå till torget och prata med fiskhandlaren och sina grannar..hon hade också ett rätt stort kontaktnät så. Så..hon fungerade väl på det sättet då.” (Lennart)

” Och mamma hon ställde gärna upp. Men hon var lite mera osäker i att ta hand om Nils när jag inte var där. När han var väldigt liten. Han fick gärna bli lite större. Men annars ställde hon gärna upp och passade honom.” (Karin)

Både Annas och Jörgens berättelser visar att det inte alltid är så lätt att komma överrens över generationsgränserna.

” Trots att vi har haft hans föräldrar på nära håll, har det inte funnits möjlighet till barnvakt. Dom är lite speciella. Svärmor ville inte. Svärfar ville, men han var inte riktigt kapabel, tyvärr. Och min pappa bor ju 30 mil bor, och min mamma jobbade ju heltid, då. Annars kom alltid min mamma. Men hon kunde ju inte komma hur som helst. Svärmor kunde ju det, men hon gjorde inte det.” (Anna)

”Ja, stöttning har vi ju fått. Men det har ju varit främst från hennes sida eftersom att hon haft en konflikt med min. Men det har fallit sig ganska naturligt att det blivit så.” (Jörgen)

6.6.2 Delanalys

Att ursprungsfamiljerna har varit viktiga för flera av våra intervjupersoner har varit tydligt och att ha ett stöttande nätverk i vardagen underlättar och minskar stressen för föräldrar. Men Sarkadis et al. studie (2007) visade även hur komplext det kunde vara att ha familjen nära, men inte få tillräckligt med stöd ifrån dem. För t ex Anna har det varit en besvikelse att inte ha fått den hjälp som hon och hennes man har velat eller behövt ha, trots att andra i familjen har fått den hjälp de har efterfrågat. På så vis blir det en obalans i systemet inom den utvidgade familjen, vilket kan få till följd missförstånd, avståndstagande och bitterhet. Patriks citat visar att hans svärmor hade önskat att familjen hade bett henne om mer hjälp. Kanske även mor- och farföräldrarna kan uppleva att de tränger sig på sitt barns nya familj om de självmant ringer och vill träffa barnbarnen? Kanske är det just därför de drar sig för att fråga om de kan vara till hjälp? Carter (2005) poängterar vikten av att lösa komplikationer inom familjen när familjen utvidgats med barnbarn. Olösta och ouppklarade familjebråk och osunda mönster, vilka gärna ärvs i generationer, är viktiga att diskutera och hantera för att få en väl fungerande relation mellan den ”nya” familjen och den ursprungliga familjen och dess medlemmar. Vi har i vårt intervjumaterial inte stött på några exempel på ”osunda mönster ärvda i generationer” som vi kan peka på. Däremot har vi sett exempel på att om relationen inte är den bästa innan barn, vilket kan bero på tidigare konflikter dem emellan, är det svårare att bygga upp en harmonisk och stabil relation efter att barnet är fött.

6.7 Stora förändringar

6.7.1 Resultat

Ur våra informanters berättelse framkom det viktiga brytpunkter i deras liv som inte går att härleda till Carter och McGoldricks Familjelivscykel (1999) olika

förändringsarenor. Det var bland annat förlusten av ett barn, uppslitande skilsmässor, känslomässiga kriser vid första barnets ankomst. Vi tycker att det är av vikt att beskriva lite kring dem eftersom de medförde förändringar i informanternas familjer.

Patrik förlorade ett barn vid födseln och berättar att han och hans frus sätt att hantera detta var att tillsammans med sina barn åka på en längre resa. Ett annat hanteringssätt de använde sig av var *uppsökande av socialt stöd*, både professionellt och informellt i form av präst och kurator samt av vänner.

Karin genomgick en kris när hon och hennes första make skiljde sig, strax efter att de fått sitt andra barn. Hennes sätt att hantera detta var genom stort stöd av hennes anhöriga, framförallt hennes mamma och hennes f d svärmor. Karin lovordade sitt nätverk och tryckte på hur viktigt ett fungerande sådant är när en människa är i kris. Hade hon inte haft tillgång till detta stöd uttryckte hon att hon hade efterfrågat en samtalsgrupp med människor i liknande situation.

Både Anna och Linda hade svåra känslomässiga upplevelser i samband med att bli mamma för första gången.

”Även om det var en livskris också att få det första barnet, man genomgick ju väldigt känslomässiga förändringar. Det vet jag att jag gjorde. [...] Men nu fick man ansvar för en annan människas liv, och det var jobbigt känslomässigt kan jag tycka. Det var ju mycket med min egen utveckling med första barnet som inte kom med de andra. [...] Sedan var det skönt för jag träffade andra i samma situation, i ungefär samma ålder som också fick barn så det var ju skönt att ha stöd av dem. [...] Man skapade ju strukturer runt det här med att få barn. Det kanske var en sån, liksom att man hade en vardag kring barn. Ja, mer att man skapade en kultur ihop, mer så. Det var framförallt en mamma, som jag inte kände innan. Vi började umgås då, vi var exakt lika gamla och det var en väldig trygghet. Ja, det var nog det bästa stödet den perioden.” (Linda)

”Det där när man går in i kokongen. Nä, jag var, vi hade.. Jag vet inte riktigt hur Niklas hade det men jag hade det jättejobbigt. Det har vi väl pratat om någon gång. Men jag blev riktigt så att jag gick in i henne (dottern, red.anm.) fullständigt. Och så blev det sån symbios.” (Anna)

Förändringar sker inte alltid när man tror att de ska ske. Patrik visar detta genom att berätta om den stora omställningen som blev med tredje barnets födelse.

”Och det är ju också så att, den stora förändringen tycker jag att den kom när Ida föddes. Ida är ju tredje barnet. Det var nog lite det här att..första barnet då är man beredd på förändring. Och andra barnet då tänker man att då blir det dubbelt och det blev inte så farligt ändå för man hade räknat med att det skulle bli jättejobbigt. [...] Tredje barnet tänker man då, det är ju ett till..det ska la inte bli så farligt...Men där, där blev det kaos, de första två månaderna då var

det kaos. För att det blev större förändring än vad man hade tänkt, för man tänkte ja, ett barn till, men där blev den stora förändringen.”

(Patrik)

6.7.2 Delanalys

Precis som Linda upplevde Anna det som känslomässigt omvälvande och betungande när hon fick sitt första barn. Även hon upplevde en *förändring av andra ordningen* (Watzlawick et al. 1974), och det tog tid innan systemet som varit med om en kraftig förändring åter var i balans.

Patrik berättar att han inte var beredd på den förändring som skedde när det tredje barnet anlände. Vi tolkar det som att tredje barnets födelse innebar att handlingsutrymmet minskade samtidigt som ansvarsområdet blev större och detta gick inte riktigt ihop med hur familjen hade funkat innan. Det blev en *förändring av andra ordningen* då det nya systemet skulle sammanlänkas med de andra systemen i familjen. Då systemen är beroende av varandra förändras alla system när ett system påverkas (Runfors & Wrangsjö 1984). Familjelivet behövde en ny utformning och föräldrarnas livsplaner behövde synkas för att balans återigen skulle råda. Bäck-Wiklund och Bergsten (2008) talar om att livsplanerna ständigt är i förändring genom samtal och förhandling. Vår tolkning är att det behövdes två månader av samtal och försök till anpassning för att systemen skulle fogas samman på ett fungerande sätt igen. Sålunda använde sig Patrik och övriga familjemedlemmar av copingstrategin *anpassning* som är en strategi som är både problemfokuserad och känslufokuserad (Brattberg 2008).

Från vårt empiriska material kan vi återigen se vikten av att ha möjlighet att använda sig av socialt stöd för att hantera dessa oförutsedda kriser. Om önskan finns är tillgången på både socialt som professionellt stöd av stor hjälp.

7 Diskussion

Vår avsikt har varit att titta på vår empiri utifrån vårt syfte och våra frågeställningar och försöka besvara dessa i våra diskussionskapitel. I vår diskussion påvisar vi påverkan småbarnsåren har på föräldrarna och parförhållandet och samtalar kring deras sätt att hantera förändringar. Tidigare har vi synliggjort föräldrarnas beskrivningar av vardagslivet och deras förändringar. I slutdiskussionen har vi formulerat våra slutsatser och tankegångar som har uppkommit längst vägen.

Småbarnstiden är en föränderlig tid i människors liv. Det gäller att anpassa sitt liv och sin livsplan efter de nya omständigheterna som livet med barn för med sig. Under småbarnsåren som oftast är förknippad med stress, tidsbrist, trötthet och ibland även en sämre ekonomi är det vanligt med konflikter och slitningar mellan föräldrarna. Bäck-Wiklund och Bergsten (1997) drog slutsatsen från sin studie att det som karaktäriserade det moderna familjelivet var inte kärlek och balans, utan upplevelsen av tidsbrist, med följd av stor trötthet. Den stora tröttheten har vi inte sett på samma sätt i vår studie, endast i några få fall, men däremot tidsbristen har gått som en röd tråd genom våra olika berättelser.

Angående temat förväntningar visade det sig att de intervjupersoner som uttryckligen kom ihåg att de hade stora förväntningar när de var gravida, var de två som senare separerade. De båda berättar om en föreställd idyll likt den ”lyckliga familjen”, som genom förändringar och hårda prövningar, sprack under de tidiga småbarnsåren. De andra intervjupersonerna hade inte samma starka minne kring vilka förväntningar de hade innan de fick barn. Vi tolkar det som att de båda informanterna som hade separerat, medvetet eller omedvetet har funderat i hög grad kring situationen som ledde fram till skilsmässan. I deras berättelser framkommer hela tiden deras tankar kring flera olika orsaker till att förhållandet inte fungerade. Sålunda tror vi att detta är något de har haft mycket funderingar på genom åren och att det därför är en period i deras liv som de har tydligare minnen kring.

En annan fundering som vi har kring detta är, att det kan vara de orealistiska förväntningarna och bilden av den lyckliga familjen, som också gjort det svårare att leva upp till och sålunda mödosammare att få, en fungerande relation. Carter (2005) beskriver hur de individer som går in i sitt föräldraskap med mindre romantiska och överdrivna förväntningar upplever sig vara lyckligare med sitt förhållande och sin partner.

Vi har upptäckt i vårt material att det finns vissa olika områden som verkar påverka informanterna mer än andra. Kvinnorna speciellt tar upp hur tungt de anser det vara att bli kalenderansvarig, vilket innebär att sköta all organisering, ruljans och planering av familjen och dess aktiviteter. Vi anser att anledningen till att kvinnor ofta faller in i denna roll, är att som Bäck-Wiklund och Bergsten (1997) påpekar, kvinnor känner att deras tid tillhör de andra i familjen och de känner tidspress när det är alltför många behov som ska tillfredställas samtidigt. Sålunda för att kunna hantera denna press använder sig kvinnorna av den problemfokuserade copingen, *planering* (Brattberg 2008), för att känna att alla får sina behov uppfyllda och ingen eller inget glöms bort. När kvinnorna känner att

allt (alla behov) är under kontroll, kan kvinnorna känna ett större lugn inombord, trots denna stress detta ansvar som kalenderansvarig innebär. Troligtvis är kvinnornas intention inte att sköta denna planering ensam, men eftersom männen inte upplever tidspress på samma sätt och inte ser behov utan uppgifter som bör göras, (Bäck-Wiklund & Bergsten 1997) ser de kanske inte det nödvändiga i att föra en kalender. Från vår empiri ser vi att utvecklingen av en så kallad kalenderansvarig, är något som är en avgörande förändring, från tiden innan barn, som både förändrar och har stor påverkan på föräldrarna och deras förhållande.

Carter och McGoldricks Familjelivscykel (2005) fokuserar på några specifika förändringsarenor, såsom att *paret ska göra plats för barn, *att tillsammans hantera barnskötsel/uppföstran, ekonomi och hem, *förändring av relationen med den utvidgade familjen inklusive skapande av föräldrars och mor- och farföräldrars roller. Småbarnsåren är en period i livet när det händer mycket på dessa och andra fronter. Men hur blir det då när det sker stora omvälvande förändringar (kriser) som inte inryms i den teorin? Vi tror att de stora förändringarna (ofta oförutsägbara) och hur man hanterar dem, har stor påverkan på de tre ovanstående förändringsarenorna, men även i kommande stadier i Familjelivscykeln. När kriser sker tror vi att det är extra viktigt att få professionell hjälp som kan skapa redskap för bearbetning och hantering. Detta för att familjen i denna fas och nästkommande i Familjelivscykeln ska utvecklas på ett harmoniskt sätt och få en starkare copingförmåga. Men hur påverkar då oförutsedda kriser de olika teman som vi har tagit upp? I vårt empiriska material har vi sett att detta kan påverka parförhållandet i både negativ och positiv riktning. Negativt då det kan bli problem att kommunicera och beskriva sina tankar och känslor för sin partner. Detta i sin tur kan leda till missuppfattningar och, som vi har sett exempel på, undvikande copingstrategier såsom förnekande, flykt (i arbete) och distansering. Men motsatta exempel har också framkommit, då kriserna istället har knutit familjemedlemmarna närmre varandra, genom att de t ex spenderat betydligt mer tid tillsammans under en viss period. Även vänner och ursprungsfamiljen blir mycket viktiga när större förändringar och kriser inträffar. Intressant är att det är även just de vännerna som har funnits under denna period som verkar vara viktiga lång tid framöver för informanterna. Också fritidsaktiviteter, såsom fysisk träning och musik, har i vissa av våra berättelser visat sig vara läkande och lugnande för föräldrarna.

Detta leder oss osökt in på copingstrategier. Olika sådana har använts flitigt av våra intervjupersoner, för att få vardagen att gå runt samt för att hantera större förändringar och kriser. Vi ville genom denna studie undersöka hur informanternas copingförmåga och relevanta val av copingstrategier är viktiga under småbarnsperioden. Särskilt vid svåra förändringar visar det sig vara betydelsefullt vilken copingstrategi människor använder. Utan rätt verktyg från tidigare i livet, precis som Brattberg (2008) beskriver, tror vi att människor i högre utsträckning riskerar att använda sig av undvikandestrategier med fokus på flykt som t ex nyttjande av alkohol, som kan vara förödande för en familj, och särskilt för barnen. För att individer istället ska gå stärkta ur kriser och klara av stora förändringar är det av stor vikt att kunna använda sig av effektiva copingstrategier som passar den rådande situationen. För att lättare få en överblick tog vi oss friheten att genom dragna likheter mellan våra informanternas sätt att hantera vardagen och förändringar och copingstrategier i teori och tidigare

forskning, rubricera de olika hanteringssätten efter nedannämnda copingstrategier. Vi fann då att den känslufokuserade copingstrategin *socialt stöd* var den strategi som var klart mest använd av våra informanter. Jämfört med den copingstrategi som användes näst mest, den problemfokuserade copingstrategin *påverkan av omständigheter*, användes *socialt stöd* dubbelt så mycket. På tredje plats kom den problemfokuserade copingstrategin *planering* och den känslufokuserade copingstrategin *anpassning*. Ytterligare strategier som användes relativt ofta var den känslufokuserade copingstrategin *kognitiv rekonstruering* (Schnittger & Bird 1990), samt den problemfokuserade copingstrategin *anpassning* (Brattberg 2008). Vår tolkning till att den känslufokuserade copingstrategin *socialt stöd* användes i mycket högre utsträckning än de andra strategierna är för att familjelivet gör det svårare att förändra de yttre förutsättningarna kring familjen. Bäck-Wiklund och Bergsten (1997) påpekar även de detta i sin studie. Sålunda tror vi att när det inte är möjligt att påverka de yttre omständigheterna genom problemfokuserad coping är det mer effektivt med känslufokuserad coping (Brattberg 2008). Att socialt stöd används mer än de andra känslufokuserade strategierna är vi övertygade om beror på att människor är sociala varelser och behöver dela tankar, föreställningar och erfarenheter med andra. Vi anser även, precis som den välrenommerade barn/familjeforskaren Killén (2009), att när samhället blir allt mer komplicerat är det extra viktigt med socialt stöd, för att nå gemensam förståelse och samhörighet.

En del av våra informanter beskrev att de använde sig av musik och fysisk träning för att hantera omställningar. Brattberg (2008) skriver att kultur, så som musik, är en copingstrategi som har en positiv påverkan på hälsan då den öppnar upp känslolivet vilket i sin tur är nödvändigt för att mognad och personlig utveckling skall kunna ske. Vi tänker att även träning kan vara en god copingstrategi och ha en positiv effekt då det motverkar att människor distanserar sig och hamnar i resignation. Det är ett sätt att hantera vardagen, då den får mening och struktur. Enligt Larsson (2007) är motion ett bra sätt att minska upplevelsen av tidspress.

I beskrivningen av Familjelivscykeln, beskriver Carter och McGoldrick (2005) hur tiden, eller snarare brist på tid eller hantering av den tid man har, kan orsaka slitningar i ett förhållande. Alla våra intervjupersoner berättar att i småbarnsperioden är det svårt att få tiden att räcka till. Då blir det ofta att intressen, vänner och tid för partnern får stå tillbaka. Det har ju visat sig att flera av våra informanter använder sig av coping *begränsning av fritidsaktiviteter* (Schnittger & Bird 1990) men det har även framkommit att de i vissa fall valt att helt sluta med sina intressen. En *förändring av andra ordningen* (Watzlawick et.al 1974) uppstår och denna förändring kan påverka hela systemet (familjen) på ett positivt sätt, med mer tid tillsammans. Men även negativt, om t ex den som har avstått från fritidsaktiviteter saknar detta, får mindre kraft och energi eller känner sig bitter över att inte båda har behövt göra samma uppoffring.

I vår studie har vi sett att coping ofta används för att hantera påfrestande situationer av både *första och andra ordningen*, både i vardagen och vid större förändringar. För att en *förändring av andra ordningen* ska kunna ske, måste en förändring av sättet att förändra ske. För att kunna göra detta krävs att en individ går ifrån sina vanliga sätt att hantera situationer. En coping strategi kanske har fungerat när de endast har behövts en *förändring av första ordningen* (en något mildare form av förändring enligt vår bedömning) eller kanske den inte har

fungerat, men personen har inte haft andra verktyg till förändring. Men när en stor förändring (som vi i vissa fall vill likställa med *förändring av andra ordningen*) krävs, krävs också ett helt nytt arsenal av copingstrategier för att hantera detta på bästa sätt. Sett från andra hållet anser vi även att coping är en förutsättning för att en förändring av både *första och andra ordningen* ska inträffa. Just vid *förändring av andra ordningen* tror vi att det krävs en viss medvetenhet av coping från individen för att behövliga förändringar, som tillrättalägger det dysfunktionella systemet, ska ske. Vi tycker att sambandet mellan copingstrategier och förändring av första och andra ordningen är ett komplext men ett mycket intressant område för diskussion. Det tycker vi är viktigt att ta med i vår diskussion, men vi vill inte ta ytterligare plats ifrån vårt syfte och frågeställningar.

Om man prioriterar tid utan barn, läggs tiden nästan uteslutande på att träffa vänner och utöva fritidsaktiviteter utan partner. Hur kommer detta sig? Vår tolkning är att under småbarnsåren behöver människor tid för sig själva för att ladda batterierna och för att känna harmoni med sig själva, annars blir det svårt att vara en god förälder och partner. En annan anledning kan vara att informanterna väljer att spara barnpassningstillfällena till större tillfällen, såsom fest eller bröllop, då de inte är bekväma med att be om för mycket hjälp av sin ursprungsfamilj. När ett barn föds, skapas ju inte bara en mamma och pappa utan även en farmor, en farfar, o s v . Det är alltså inte bara föräldrarna som ska anpassa sig till sin nya roll, utan även ursprungsfamiljen. Vi tror att det kan finnas svårigheter i Sverige idag att för t ex en nybliven farmor att hantera krocken mellan den autonoma individen (som dagens samhälle bygger på) och den traditionella bilden (bullbakande, närvarande) av hur en farmor ska vara. Ur vårt material kan vi skönja en önskan av föräldrarna att själva slippa be om hjälp och istället bli tillfrågad av mor- och farföräldrar om de ska komma och ta hand om barnen. Vi ser en paradox då föräldrar idag vill ta hand om sig och sin familj själva, samtidigt som de vill ha hjälp av sina föräldrar. Vi tycker att det är beklagligt att det ibland inte flyter mera smärtfritt mellan de olika generationerna gällande stöd, när det tydligt framgår att det är mycket önskvärt hos våra informanter att få mer support av sitt nätverk. Även Sarkadi et al. studie (2007) tar upp just detta, hur viktigt deras informanter tyckte det var att ha det informella stödet av sina far- morföräldrar som kunde, när det krisar, hjälpa till med barnen.

Något annat som är genomgående i de flesta av våra berättelser är att mannen tycker det är roligt att laga mat och ofta väljer att göra det, mer än några andra hushållssysslor. Vi frågar oss om männen väljer sina uppgifter grundat på vad de tycker är roligt och kvinnorna låter dem göra det så att de kan effektivisera tiden genom att städa och ta hand om barnen? Detta kan också vara en av anledningarna till att män och kvinnor lätt hamnar i typiska rollmönster. Att det blir en fördelning som lutar åt det traditionella är något som de flesta av våra intervjupersoner är medvetna om, en del beklagar det och för en del är det tydligt att det finns en klar ambivalens i detta. I Bäck-Wiklunds och Bergstens studie (1997) är denna ambivalens också något som framkommer och som forskarna tror beror på att det som samhället förordar; en jämställd familj där båda föräldrarna delar på föräldraledigheten och det oavlönade hemarbetet, inte alltid är det som familjerna anser är det mest effektiva och rationella för sin familj. Carter (2005) menar att orsaken till detta är att det i dagens samhälle fortfarande finns en föreställning om att kvinnor är bättre på ta hand om hem och barn. Mamman är

den tröstande, ansvarsfulla och pappan är den lekfulla (Carter 2005). Kan vi någonsin uppnå ett jämställt samhälle om föräldrarna inte börjar dela uppgifterna mer lika i hemmet? Barnen socialiseras in i normen av hur en familj ska vara och vilket ansvar mammor och pappor ska ta. När kvinnorna låter männen att till största del göra de ”roliga” uppgifterna, på tidspress och egna idealbilder om hur den perfekta husmodern och familjen ska vara, överförs detta också på barnen.

Inte bara föräldrarna har sina egna föreställningar utan media matar oss med bilder på hur en lycklig familj skapas. Bilder fulla av absolut nödvändiga saker som föräldrar måste köpa för att bli en harmonisk familj, full av glada familjemedlemmar. Men för att kunna uppnå detta måste familjen ha pengar. Sålunda är det tvunget att ägna mycket tid till att lönearbeta. Tid som annars skulle kunna användas till att umgås med familj och vänner. Killén (2009) pekar på att denna hets mot högre ekonomisk soliditet medför stress och belastar föräldrar – barnförhållandet samt föräldrarollen. Därför anser vi att överkonsumtion skapar stor tidspress på föräldrar. Givetvis finns det i samhället ett brett spektra av hur familjer ser ut och prioriterar, men utifrån vår studie drar vi ändå slutsatsen att föräldrar behöver göra ett aktivt val att se över sina konsumtionsvanor för att minska stressen i vardagen. Vi tror att denna fokusering på pengar och konsumtionsfrosseri är en av anledningarna till att föräldrar faller in i traditionella roller. Dels på grund av att mannen har högsta inkomsten, men även för att vi under stress tenderar att hålla oss till det som vi upplever som tryggt. De traditionella rollerna har vi socialiserats in i och därmed känner vi oss minst hotade i dessa. Att männen i vår studie var de som arbetade mest och hade de största inkomsterna, anser vi även innebar en maktaspekt. Eftersom föräldrapenningen medförde en låg inkomst samtidigt som det dessutom har visat sig att föräldrar ofta upplever Föräkringskassans handläggningstider som krångliga och långsamma (Sarkadi et al 2007) hamnar kvinnorna i ekonomiskt underläge. De får följaktligen en beroendeposition gentemot mannen. Detta är också något som Carter (2005) diskuterar har en påverkan i denna fas av Familjelivscykeln.

Hela vårt material handlar i princip om hur våra informanter har gjort val och prioritering med barnens bästa i åtanke. I alla våra teman, från förväntningar till ursprungsfamiljen är det barnen som är i fokus, de är navet i den individuella livsplanen (Bäck-Wiklund & Bergsten 1997). Trots att det kanske inte alltid var de bästa valen för dem själva, så gjorde de valen för att de trodde att det skulle gynna deras barn. Informanterna har många gånger vänt mycket av det som kan ses som en plikt och börda till att bli en rolig del i livet med barn.

Arbetet med denna studie har gett oss insikt i att forskning kring föräldraskap inte är helt lätt då det är ett känsligare område än vi först trodde. Under intervjustadiet märkte vi att vår problemställning var väldigt laddad för många av våra informanter vilket vi tror beror på att föräldrar har svårt att visa upp att man inte alltid är den ”perfekta” partnern, föräldern och familjen. Precis som Bäck-Wiklund och Bergsten (1997) skriver, finns det en idealbild som samhället matar oss med och som det är svårt att bortse ifrån. På grund av denna idealbild upplevde vi att det var mycket viktigt för oss som forskare att vara varliga och tydliga när intervjupersonerna skulle berätta om svårigheter och misslyckande i familjelivet. Trots att vi hade med oss denna medvetenhet kunde vi ändå känna att

det fanns en viss rädsla hos våra informanter, att vi som forskare och senare våra läsare, skulle ha kritiska åsikter kring deras sätt att hantera vardagslivet och dess förändringar.

8 Slutdiskussion

8.1 Slutsatser och tankegångar

Flera av våra informanter berättar om otryggheten som kommer av ekonomiska svårigheter och som påverkar dem både som individer och som par. Den ekonomiska otryggheten påverkar också deras val av förälder som får vara hemma med barn, då de utgår ifrån lönesituationen. Den förälder (pappan i vår studie) som har högst disponibel inkomst, blir också den förälder som inte tar upp någon större del av föräldraledigheten. På så vis är det svårt att bryta sig loss ifrån traditionella normer och roller i familjen, även om viljan och intentionen finns. Vi anser att det enda som kan förändra detta är högre löner för kvinnor, vilket ger familjen en större valfrihet, högre jämställdhet och trygghet. Det tror vi också skulle medföra att omställningen från livet innan barn till livet med barn skulle bli mer positivt både för de enskilda individerna men även för parförhållandet i stort.

För att hantera förändringar under småbarnsåren använde våra informanter en mängd copingstrategier. Alla informanters berättelser var fulla av differentierade sätt att hantera svårigheter i vardagen även om det var något som föräldrarna inte själva närmre hade reflekterat över. Det var särskilt de stora förändringarna, som skakade om föräldrarnas hela livsfundament och som ibland innebar en sorgprocess, som hanterades väldigt olika. Vi har sett exempel där föräldrar blev fullkomligt rådlösa och fast i situationen, men vi har även sett exempel där föräldrarna fann vägar att börja en vandring genom förändringen och där de genomgick en stor personlig utveckling på vägen. Det som vi ser som avgörande i deras sätt att hantera dessa omvälvande förändringar är deras copingförmåga. De informanter som har varit öppna med sina kriser, som dessa förändringar ofta innebär, och som har använt sig av flera olika copingstrategier i kombination, såsom socialt stöd, anpassning, planering etc. verkar läka på ett mer positivt och framåtskridande sätt.

Idag tror vi inte att det är ett lätt jobb att vara förälder. Inte på grund av att själva föräldraskapet har förändrats, utan på grund av alla krav som kommer utav den bild av den fullkomliga föräldern, som indirekt och direkt matas ut av samhället och media och som kan göra vardagen mer komplicerad än nödvändigt. Vi upplever att det är ett misslyckande från samhällets sida att människor går och bär på idealbilder som inte går att uppnå. Hur människor än vrider och vänder in och ut på sig själva kan de aldrig bli de perfekta föräldrar och partners som de tror att de måste vara för att bli godkända av omgivningen. Här anser vi att MVC, BVC osv har en viktig uppgift. De behöver tala om för föräldrar att det räcker att vara en tillräckligt god förälder, partner mm. Vi tror att risken annars är stor att föräldrar inte söker hjälp och stöd när de upplever svårigheter, då de inte vill bli stämplade som dåliga föräldrar som inte klarar av sitt föräldraskap. Vilket i sin tur går ut över barnen, dem själva, och parförhållandet.

Något som vi kommit fram till genom vår studie är att Carter och McGoldricks Familjelivscykel, rörande fasen Familjer med små barn, har en brist då den inte fokuserar något kring vänner och fritidsintressen. Vi anser att vår forskning visar att dessa två områden dels har stor betydelse för många småbarnsföräldrar och att detta dels är två områden där stora förändringar sker under småbarnstiden. Vår

studie har särskilt synliggjort att vänners stöd vid större förändringar och kriser är av mycket stor vikt och närmast avgörande för hur människor tar sig ur kriser. Gällande fritidsintressen har vår studie, som vi tidigare nämnt, visat att många väljer att begränsa eller helt upphöra med sina fritidsintressen. Dessa fritidsintressen kan ha varit viktiga, både socialt och mentalt, och kan sålunda medföra en obalans hos individen och påverka på familjesystemet. Sålunda tycker vi att dessa två viktiga områden har blivit försummade i Carter och McGoldricks familjelivscykel och önskar att de skulle bli inkluderade i teorin.

8.2 Vidare forskning

Varför intervjupersonerna ibland valt olika copingstrategier kring i princip samma förändring, är ingenting som vi i vår studie fått svar på. Därför tycker vi att det vore intressant för vidare forskning att undersöka om personlighet, tidigare livserfarenhet eller hur tidigare stadier i familjelivscykeln har utvecklats, kan spela roll för hur en människa väljer att hantera en förändring eller svårighet. Vidare forskning skulle också kunna undersöka hur de sätt som människor hanterar förändringar och svårigheter i småbarnsfasen påverkar de förändringar och svårigheter som uppenbarar sig i nästa fas, familjer med tonåringar.

8.3 Avslut

Under småbarnsåren gör föräldrarna många och stora uppoffringar, allt för barnens bästa. Vare sig föräldrarna låter sin nya föräldraroll bli deras livs viktigaste roll, på grund av idealbilder, nedärvda eller pådyvlade av media eller på grund av sina egna rationella val, sker det i kärlekens namn. Föräldrarna väljer till och med många gånger att försaka en stark tro och ett engagemang inom andra områden, för att det inte fungerar för familjen under de mest hektiska småbarnsåren. Just önskan om ett jämlikt partnerskap verkar bli en paradox för många föräldrar med småbarn. Det har alltid varit en viktig och självklar del av deras liv och en vägledande framtidsvision att män och kvinnor ska dela på allt ifrån hushållsarbete till föräldraledighet. Men när verkligheten står för deras egen dörr, kommer helt plötsligt något mycket mäktigare, något som kan radera den mest kraftfulla övertygelsen, nämligen ett litet barn, helt beroende av sina föräldrars kärlek och omtanke. Då på grund av ekonomi, brist på tid eller kanske en önskan om en idyllisk uppväxt för sina barn, väljer föräldern att för en stund i livet frånga sina principer. Vi kan helt enkelt inte tro att de finns någon annan period i livet som har den påverkan och makten över förändring av en människas liv!

8.4 Dikt - *Ett nyfött barn*

Det är som ett mirakel
när ett barn har blivit fött
- ut kom en liten mänska
som ingen förut mött!

Ett spädbarn är så vackert
och dess doft helt underbar.
Och det är nåt visst med blicken
som är sällsamt vis och klar.

Från den stund man tar emot det
blir inget mer detsamma.
För ett barn förändrar livet
för sin pappa och sin mamma.

Ett sånt hav av ömsint kärlek
som plötsligt väller fram
för detta lilla under
som ännu vägs i gram.

Av: Siv Andersson

Källförteckning

Andersson, Gunvor & Swärd, Hans (2008): "Etiska reflektioner" I: Meeuwisse, Anna m fl *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.

Boolsen, Merete Watt (2007): *Kvalitativa analyser - forskningsprocess, människa, samhälle*, Köpenhamn: Gleerups Utbildning AB.

Brattberg, Gunilla (2008): *Att hantera det ohanterbara - om coping*. Stockholm: VÄRKSTADEN Gunilla Brattberg AB.

Bryman, Alan (2011): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Bäck-Wiklund, Margareta & Bergsten, Bergsten (1997): *Det moderna föräldraskapet – en studie om familj och kön i förändring*. Stockholm: Natur & Kultur.

Carter, Betty (2005): "Becoming parents: The family with young children" I: Carter, Betty/ & McGoldrick, Monica, *The expanded family life cycle*, Needham Heights: Allyn & Bacon.

Carter, Betty & McGoldrick, Monica (1980): *The family life cycle*, New York: Gardner Press.

Carter, Betty & McGoldrick, Monica (1999): *The expanded family life cycle*, Needham Heights: Allyn & Bacon.

Carter, Betty & McGoldrick, Monica (2005): *The expanded family life cycle*, Needham Heights: Allyn & Bacon.

Dalen, Monica (2007): *Intervju som metod*, Malmö: Gleerups Utbildning.

Jonas Engman, Karin Fängström, Anna Sarkadi, Lisa Smeds & Christina Stenhammar (2007): "Infallsvinklar under småbarnsåren" I: Sarkadi, Anna, (red): *Föräldrastöd i Sverige idag – när, var och hur? Rapport till statens folkhälsoinstitut*. Uppsala.

Hydén, Lars-Christer (2008): "Berättelseforskning" I: Meeuwisse, Anna m fl *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.

Johansson, Anna (2005): *Narrativ teori och metod*, Lund: Studentlitteratur.

Killén, Kari (2009): *Barndomen varar i generationer*, Lund: Författaren och Studentlitteratur.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Jörgen (2007): *Om föräldrars tidspress – orsaker och förändringsmöjligheter*, Göteborg: Göteborgs Universitet, Sociologiska institutionen.

Monica McGoldrick, Marlene Watson & Waymon Benton (2005): "Siblings through the life cycle" I: Carter, Betty & McGoldrick, Monica *The expanded family life cycle*, Needham Heights: Allyn & Bacon.

Runfors, Miriam & Wrangsjö, Björn (1984): *Familjemönster – Att förstå och beskriva familjer ur systemperspektiv*, Södra Sandby: Natur och Kultur.

Scharlach, Andrew E (2001) "Role strain among working parents: implications for workplace and community" *Community, Work & Family*, 4, 2, 215-230.

Schjodt, Borrik & Egeland, Thor Aage (1994): *Från systemteori till familjeterapi*, Malmö: Studentlitteratur.

Schnittgers, Maureen H & Bird, Gloria W (1990) "Coping among Dual-Career Men and Women across the Family Life Cycle" *Family Relations*, 39, 2, 199-205.

Somechs, Anit & Drach-Zahavys, Anat (2007) "Strategies for Coping With Work – Family Conflict: The Distinctive Relationships of Gender Role Ideology", *Journal of Occupational Health Psychology*, 12, 1, 1-19.

Thomassen, Magdalene (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till Vetenskapsfilosof*, Malmö: Gleerups Utbildning.

Vetenskapsrådet: *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*: Vetenskapsrådet.

Paul Watzlawich, John Weakland & Richard Fisch (1974): *Förändring – Att ställa och lösa problem*, Stockholm: Natur och Kultur.

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Kungsbacka

2011-10-17

Studie om livsomställningen som sker för de vuxna i familjen under småbarnsåren

Enligt vårt samtal tidigare i veckan skickar vi som utlovat här ett introbrev rörande vår C-uppsats kring livsomställningen för föräldrar i småbarnsfamiljer.

Vårt syfte med studien är att beskriva övergångsprocessen, från liv utan barn till att bli förälder, samt beskriva vardagsliv och förändringsarenor för småbarnsföräldrar. Vi vill undersöka;

- a) Hur föräldrarna hanterar vardagslivet och dess förändringar under småbarnsåren.
- b) Vilka eventuella copingstrategier (sätt människor hanterar påfrestande situationer på) föräldrarna använder sig av.

Din medverkan är värdefull för denna studie och vi är mycket tacksamma för att du har beslutat dig för att vara del av vår undersökning. Intervjun är bokad till torsdagen den 27 oktober klockan 16:00 i sal D220, andra våningen (Göteborgs Universitets lokaler på Sprängkullsgatan 25 i Göteborg) och beräknas ta ca 1 timme.

Vi följer de forskningsetiska principerna (se bilaga) som är antagna av humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsområdet noggrant och du som deltar i vår studie har rätt att själv bestämma över din medverkan och kan avbryta denna utan negativa konsekvenser och påtryckningar.

Som tack för din medverkan får du en pdf-kopia av den färdiga studien.

Många tack på förhand och du är välkommen att höra av dig med eventuella frågor och funderingar.

Vänliga hälsningar

Hanna Telhede
XXXX-XXXXXX

Ulrika Ovesson
XXXX-XXXXXX

Handledare:
Stig Grundvall, lektor vid Göteborgs Universitet
XXX-XXXXXXX

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Samtyckesblankett

Vårt syfte med studien är att beskriva övergångsprocessen, från liv utan barn till att bli förälder, samt beskriva vardagsliv och förändringsarenor för småbarnsföräldrar.

Givetvis följs de forskningsetiska principerna som är antagna av humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsområdet. Det grundläggande individskyddskravet kan konkretiseras i fyra allmänna huvudkrav på forskningen. Dessa krav kallas informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Du som deltar i vår studie har rätt att själv bestämma över din medverkan och kan avbryta din medverkan utan negativa konsekvenser och påtryckningar.

Härmed ger jag mitt samtycke

Namnunderskrift

Ort

Datum

Bakgrundvariabler:

Kön:

Ålder:

Antal barn:

Barns ålder:

- 1. Kan du berätta lite kring hur det var när du själv flyttade hemifrån fram till dess du träffade din partner som du fick ditt första barn med?**
- 2. Berätta hur du och din partner som du fick ditt första barn tillsammans med hade det i er eventuella relation innan barnet kom.**
 - Förväntningar inför föräldraskap
 - Hem och yrkesarbete (tex. uppdelning mellan dig och din partner, risk för traditionella roller?)
 - Pengar
 - Tid
 - Samvaro med ursprungsfamiljen
 - Vänner och fritidsintresse
- 3. Berätta hur du och din partner som du fick ditt första barn tillsammans med hade det i er eventuella relation första året efter att barnet kommit.**
 - Förväntningar inför föräldraskap
 - Hem och yrkesarbete (tex. uppdelning mellan dig och din partner, risk för traditionella roller?)
 - Pengar
 - Tid
 - Samvaro med ursprungsfamiljen (utvidgade familjen)
 - Vänner och fritidsintresse

Fanns det några speciella förändringar som du kommer ihåg som mer svårhanterbara? Hur hanterade du/ni dessa förändringar?

- 4. Berätta hur du upplevde småbarnstiden (0-10år) för dig personligen, för ditt eventuella förhållande/n och för den egna familjen.**
 - Hem och yrkesarbete (tex. uppdelning mellan dig och din partner, risk för traditionella roller?)
 - Pengar
 - Tid
 - Samvaro med ursprungsfamiljen (utvidgade familjen)
 - Vänner och fritidsintresse

Fanns det några speciella förändringar som du kommer ihåg som mer svårhanterbara? Hur hanterade du/ni dessa förändringar?

- 5. Sådär när du ser tillbaka på tiden när du levde med småbarn, finns det någon hjälp eller service som du hade önskat funnits tillgänglig för dig och din familj?**
- 6. Andra funderingar kring livet med småbarn?**

STORT TACK!